

SpareBank 1 Gruppen AS

Rapport om solvens og finansiell stilling pr. 31.12.18
(SFCR)

Styrevedtatt:
Oslo, 29. mai 2019

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	4
A. VIRKSOMHET OG RESULTATER	7
A.1 VIRKSOMHET	7
A.2 FORSIKRINGSRESULTAT	9
A.3 INVESTERINGSRESULTAT	11
A.4 RESULTAT FRA ØVRIG VIRKSOMHET	14
A.5 ANDRE OPPLYSNINGER	16
B. SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG KONTROLL	17
B.1 GENERELLE OPPLYSNINGER OM SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL	17
B.2 KRAV TIL EGNETHET	19
B.3 RISIKOSTYRINGSSYSTEMET	19
B.4 INTERNREVISJONSFUNKSJONEN	23
B.5 AKTUARFUNKSJONEN	23
B.6 UTKONTRAKTERING	24
B.7 ANDRE OPPLYSNINGER	24
C. RISIKOPROFIL	26
C.1 FORSIKRINGSRISIKO	27
C.2 MARKEDSRISIKO	31
C.3 MOTPARTSRISIKO (KREDITTRISIKO)	33
C.4 LIKVIDITETSRISIKO	33
C.5 OPERASJONELL RISIKO	34
C.6 ANDRE VESENTLIGE RISIKOER	34
C.7 ANDRE OPPLYSNINGER	34
D. VERDSETTING FOR SOLVENSFORMÅL	35
E. KAPITALSTYRING	36
E.1 ANSVARLIG KAPITAL	36
E.2 SOLVENSKAPITALKRAV OG MINSTEKAPITALKRAV	37
E.3 BRUK AV DEN DURASJONSBASERTE UNDERMODULEN FOR AKSJERISIKO VED BEREGNINGEN AV SOLVENSKAPITALKRAVET	40
E.4 FORSKJELLER MELLOM STANDARDFORMELEN OG BENYTTETDE INTERNE MODELLER	40
E.5 MANGLENDE OPPFYLLELSE AV MINSTEKAPITALKRAVET OG MANGLENDE OPPFYLLELSE AV SOLVENSKAPITALKRAVET	40
E.6 ANDRE OPPLYSNINGER	40
F. VEDLEGG	40
F.1 OFFENTLIGE QRT	40

TABELLISTE

Tabell 1: Nøkkeltall Solvens II per 31.12.18.....	5
Tabell 2: Nøkkeltall Solvens II per 01.01.19.....	5
Tabell 3: Endring SCR 2017-2018.....	5
Tabell 4: Endring SCR 31.12.18 - 01.01.19.....	6
Tabell 5: Eierstruktur SpareBank 1 Gruppen AS.....	7
Tabell 6: SpareBank 1 Gruppen – resultater og nøkkeltall 31.12.18.....	8
Tabell 7: Bransjefordelt resultatregnskap 2018.....	9
Tabell 8: Bransjefordelt resultatanalyse 2018.....	9
Tabell 9: Forsikringsresultat fordelt pr. bransje.....	10
Tabell 8: Fordeling på aktivaklasser og avkastning for kollektivporteføljene.....	12
Tabell 9: Fordeling på aktivaklasser og avkastning for selskapsporteføljen.....	12
Tabell 10: Fordeling av avkastning og forvaltning kostnader for investeringsvalgporteføljen.....	12
Tabell 2: Investeringsresultater.....	13
Tabell 3: Investeringsresultat pr. aktivaklasse.....	13
Tabell 15: Resultatutvikling ODIN Forvaltning AS.....	14
Tabell 16: Resultatutvikling SpareBank 1 Factoring AS.....	14
Tabell 17: Resultatutvikling SpareBank 1 Portefølje AS.....	15
Tabell 18: Resultatutvikling Conecto AS.....	15
Tabell 19: Resultatutvikling LO Favør AS.....	15
Tabell 18: Resultatutvikling SpareBank 1 Spleis AS - * Sammenligningstall 2017.....	16
Tabell 21: Oversikt over vesentlige utkontrakterte tjenester.....	24
Tabell 22: Scenarioanalyser SpareBank 1 Gruppen konsern.....	27
Tabell 23: Risikotyper Forsikringsrisiko liv.....	28
Tabell 24: Risikotyper Forsikringsrisiko Helse.....	29
Tabell 25: Risikotyper Forsikringsrisiko skade.....	30
Tabell 26: Risikotyper markedsrisiko.....	31
Tabell 27: Tilgjengelig solvenskapital pr. 31.12.19.....	36
Tabell 25: Endring tilgjengelig kapital 2017-2018.....	36
Tabell 29: Endring SCR 2017-2018.....	38
Tabell 30: Endring SCR 31.12.18 – 01.01.19.....	39

FIGURLISTE

Figur 1: Rammeverk for risikostyring.....	20
Figur 2: Overordnet risikoprofil basert på standard formelen.....	26
Figur 3: Fordeling av hovedkategorier risiko etter standardmetoden.....	26
Figur 4: Forsikringsrisiko liv.....	27
Figur 5: Forsikringsrisiko Liv.....	28
Figur 6: Risikokategorier Forsikringsrisiko Helse.....	29
Figur 7: Forsikringsrisiko helse SpareBank 1 Gruppen konsolidert.....	29
Figur 8: Forsikringsrisiko skade.....	30
Figur 9: Markedsrisiko SpareBank 1 Gruppen konsolidert.....	32
Figur 10: Endringer fra EK IFRS til tilgjengelig solvenskapital pilar 1 SB1G konsern.....	35
Figur 11: Solvens II balanseverdier og solvenskapitalkrav per 31.12.18.....	37
Figur 12: Solvenskapitalkrav pr. risikosegment.....	39

SAMMENDRAG

Rapporten omhandler konsernets virksomhet og resultater, systemet for risikostyring og internkontroll, risikoprofilen, verdsettelse for solvensformål, samt kapitalstyring. Styret i morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS har det overordnede ansvaret for alle temaene som er omhandlet i rapporten.

SpareBank 1 Gruppen AS (morselskapet) eies av SpareBank 1-bankene og LO. SpareBank 1 Gruppen AS per 31.12.18 eier 100 prosent av aksjene i konsernets datterselskap, bortsett fra LOfavør AS. I dette selskapet eier morselskapet 51 prosent av aksjene. SpareBank 1 Gruppen konsern understøtter strategien til SpareBank 1-bankene mot deres bedrifts- og privatkunder, samt LO mot deres medlemmer og foreninger. Konsernets produkter distribueres i all hovedsak gjennom bankene i SpareBank 1-alliansen og LO.

SpareBank 1 Gruppen konsern er et sammensatt finanskonsern med datterselskaper innenfor livsforsikring, skadeforsikring, fondsforvaltning, factoring, porteføljekjøp, innfordringstjenester, og folkefinansiering. Samlet sett står forsikringsvirksomheten for mer enn 90 prosent av SpareBank 1 Gruppen konsernets inntekter, verdiskaping og balanse på konsolidert nivå. Konsernet er med denne virksomhetssammensetningen definert som et forsikringsdominert konsern.

Per 01.01.19 fusjonerte selskapene SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS til selskapet som heter Fremtind Forsikring AS. Rapporten viser derfor SpareBank 1 Gruppen konsernet slik det fremsto på rapporteringstidspunktet 31.12.18. Samtidig viser rapporten også SB1G konsernet per 01.01.19, der hvor det vurderes som relevant, hvor det fusjonerte selskapet Fremtind Forsikring AS inkluderes. Fremtind Forsikring AS eies 65 prosent av SpareBank 1 Gruppen AS, og 35 prosent av DNB ASA. DNB har opsjon til å kjøpe seg opp til 40 prosent av aksjene i selskapet.

SpareBank 1 Gruppen konsern oppnådde et totalresultat på 1.480 mill. kroner etter skatt i 2018. Samlet forvaltningskapital for konsernet var 76 mrd. kroner per 31.12.18. Dette representerer en vekst på 7 prosent fra 2017. SpareBank 1 Forsikring AS hadde et resultat før skatt på 645 mill. kroner. SpareBank 1 Skadeforsikring AS oppnådde et samlet resultat på 716 mill. kroner før skatt. Øvrige datterselskap hadde resultatbidrag før skatt som følger; ODIN Forvaltning konsern 109 mill. kroner, LOfavør AS 1,4 mill. kroner, SpareBank 1 Factoring AS 64 mill. kroner, SpareBank 1 Portefølje AS 83 mill. kroner, Conecto AS 19 mill. kroner, og SpareBank 1 Spleis AS -14,5 mill. kroner.

Målsettingen med risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen konsern er å støtte opp under konsernets overordnede mål, bidra til trygghet for kunden, og bidra til høyest mulig avkastning for eier innenfor et akseptabelt risikonivå. Styret i SpareBank 1 Gruppen AS er øverste ansvarlig for risikostyring og compliance i konsernet, og således øverste ansvarlig for konsernets etterlevelse av Solvens II-regelverket. SpareBank 1 Gruppen AS har på morselskapsnivå etablert fire kontrollfunksjoner, bestående av aktuarfunksjon, risikostyringsfunksjon, compliancefunksjon, og en internrevisjonsfunksjon. Kontrollfunksjonene er organisert uavhengig av driftsrelaterte oppgaver, og har direkte rapporteringslinje til selskapets styre og ledelse.

Konsernet har implementert en konsernstyrt styringsmodell for risikostyring. Forholdet og ansvarsdeling mellom mor-, og datterselskap er regulert i gjeldende styringsdokumenter for risikostyring og internkontroll, godkjent av konsernets styre. Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS har et overordnet ansvar, og skal sikre en konsistent og helhetlig risikostyring på tvers av datterselskapene i konsernet. Det er etablert egne kontrollfunksjoner i konsernets datterselskap. Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS ved CRO, rapporterer til administrerende direktør, risikoutvalget og konsernets styre. Risikostyringsfunksjonene i konsernets datterselskap rapporterer til de respektive selskapsstyrer og parallelt faglig til risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS. Øvrige kontrollfunksjoner i SpareBank 1 Gruppen AS er også organisert i en matriseorganisering med datterselskapene. Således er det etablert kontrollfunksjoner i hvert enkelt selskap.

Til beregning av solvensmargin for SpareBank 1 Gruppen konsolidert, benyttes standardmetoden under Solvens II. Risikokategorier som inngår i konsernets beregning er markedsrisiko, livsforsikringsrisiko, helseforsikringsrisiko, skadeforsikringsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko. For konsernet utgjør livsforsikringsrisiko den største eksponering. Deretter følger markedsrisiko, helseforsikringsrisiko, skadeforsikringsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko. Da konsernets virksomhet er svært diversifisert, gir dette betydelige korrelasjonseffekter. Korrelasjonseffekter reduserer brutto risiko med omkring 35 prosent. Kapitalkravet justeres for tapsabsorberende evne for utsatt skattefordel ved inntruffet scenario, og for kundenes andel av tapet ved inntruffet scenario.

Konsernets solvensmargin pr. utgangen av 2018 var på 164 prosent. Til sammenligning var konsernets solvensmargin 166 prosent ved utgangen av 2017. Per 01.01.19 med inkludering av Fremtind Forsikring AS i SpareBank 1 Gruppen konsern, så øker solvensmarginen til 169 prosent. Solvensmarginen ligger godt over det vedtatte målet for SpareBank 1 Gruppen konsern som er 150 prosent. I tabell 1 nedenfor vises nøkkeltall for Solvens II for SpareBank 1 Gruppen konsolidert, SpareBank 1

Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS per 31.12.18. I tabell 2 vises detaljer i estimert solvenskapitalkrav for SpareBank 1 Gruppen konsolidert per 01.01.19 hvor Fremtind Forsikring AS er inkludert.

Nøkkeltall Solvens II (mill. kroner) per 31.12.18	SpareBank 1 Gruppen konsolidert	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Forsikring AS
Solvenskapital	11.674	4.213	9.668
Solvenskapitalkrav (SCR)	7.139	1.802	5.151
Overskudd av kapital	4.535	2.411	4.517
Solvensmargin	164 %	234 %	188 %

Tabell 1: Nøkkeltall Solvens II per 31.12.18

Nøkkeltall Solvens II (mill. kroner) per 01.1.19	SpareBank 1 Gruppen konsolidert	Fremtind Forsikring AS	SpareBank 1 Forsikring AS
Solvenskapital	12.699	5.238	9.668
Solvenskapitalkrav (SCR)	7.508	2.274	5.151
Overskudd av kapital	5.191	2.964	4.517
Solvensmargin	169 %	230 %	188 %

Tabell 2: Nøkkeltall Solvens II per 01.01.19

Tabell 4 viser utviklingen i solvenskapital og SCR gjennom 2018 for SpareBank 1 Gruppen konsern.

Kapitalkrav SpareBank 1 Gruppen konsolidert (mill. kroner)	31.12.18	31.12.17	Endring
Markedsrisiko	3.538	3.934	-396
Skadeforsikringsrisiko	1.529	1.590	-61
Helseforsikringsrisiko	2.556	2.595	-39
Livsforsikringsrisiko	4.365	4.774	-409
Motpartsrisiko	331	235	96
Kapitalkrav før diversifisering totalrisiko	12.319	13.128	-809
Korrelasjonseffekt totalrisiko	-4.362	-4.578	216
Kapitalkrav før operasjonell risiko	7.957	8.550	-593
Operasjonell risiko	387	351	36
Regulatorisk kapitalkrav for andre finansforetak	809	511	298
Justering kundemidler gruppenivå	97	114	-17
Tapsabsorberende evne effekt utsatt skattefordel	-2.110	-2.254	144
Kapitalkrav	7.139	7.272	-133

Tabell 3: Endring SCR 2017-2018

Tabell 4 viser SpareBank 1 Gruppen konsernets solvenssituasjon per 31.12.18 og 01.01.19, med andre før og etter fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS for etablering av Fremtind Forsikring AS.

Kapitalkrav SpareBank 1 Gruppen konsolidert (mill. kroner)	01.01.19	31.12.18	Endring
Markedsrisiko	3.794	3.538	256
Skadeforsikringsrisiko	2.052	1.529	523
Helseforsikringsrisiko	2.607	2.556	51
Livsforsikringsrisiko	4.365	4.365	0
Motpartsrisiko	366	331	35
Kapitalkrav før diversifisering totalrisiko	13.184	12.319	865
Korrelasjonseffekt totalrisiko	-4.810	-4.362	-448
Kapitalkrav før operasjonell risiko	8.374	7.957	417
Operasjonell risiko	452	387	65
Regulatorisk kapitalkrav for andre finansforetak	809	809	0
Justering kundemidler gruppenivå	106	97	9
Tapsabsorberende evne effekt utsatt skattefordel	-2.233	-2.110	-123
Kapitalkrav	7.508	7.139	369

Tabell 4: Endring SCR 31.12.18 - 01.01.19

Liv- og skadeselskapet er underlagt årsregnskapsforskriften når de utarbeider ordinært årsregnskap. Det er få forskjeller mellom deres regnskap og regnskap utarbeidet etter IFRS. I sin Solvens II balanse konsoliderer SpareBank 1 Gruppen fullt liv- og skadeselskapet med morselskapet, og tar inn øvrige datterselskaper som SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, Conecto AS, ODIN Forvaltning AS, LOfavør AS og SpareBank 1 Spleis AS etter egenkapitalmetoden. Justeringene som liv- og skadeselskapet gjør for verdsettelse etter Solvens II videreføres i konsernregnskapet. Verdivurdering av forsikringstekniske avsetninger er beskrevet i de kvalitative rapportene for SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. De samme verdivurderingsprinsipper som er benyttet i forsikringsselskapene er videreført konsistent på gruppenivå.

Konsernet har per 31.12.18 en estimert solvenskapital på 11.674 mill. kroner. Konsernet har i hovedsak tier 1 kapital som utgjør 9.382 mill. kroner. Videre har konsernet tier 2 kapital som består av 1.283 mill. kroner i ansvarlig lån, 79 mill. kroner i risikoutjevningfond, og 929 mill. kroner i avsetning til naturskadefondet. Per 01.01.19 med Fremtind Forsikring AS øker estimert solvenskapital med 1.025 mill. kroner til 12.699 mill. kroner. Solvenskapitalen inkluderer et ansvarlig lån på 250 mill. kroner i Fremtind Forsikring AS.

Konsernet har en god økonomisk og finansiell stilling og styret anser at konsernets samlede forretningsmessige eksponering er godt tilpasset dets risikoevne.

A. VIRKSOMHET OG RESULTATER

A.1 VIRKSOMHET

SpareBank 1 Gruppen konsern er et sammensatt finanskonsern med datterselskaper innenfor livsforsikring, skadeforsikring, fondsforvaltning, factoring, porteføljekjøp, innfordringstjenester og folkefinansiering. Samlet sett står forsikringsvirksomheten for mer enn 90 prosent av SpareBank 1 Gruppen konsernets inntekter, verdiskaping og balanse på konsolidert nivå. Konsernet er med denne virksomhetssammensetningen definert som et forsikringsdominert konsern, som er underlagt Solvens II regelverket.

SpareBank 1 Gruppen konsern omfatter morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS og datterselskapene SpareBank 1 Forsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, Conecto AS, LOfavør AS, og SpareBank 1 Spleis AS. Alle selskapene er heleid av SpareBank 1 Gruppen AS bortsett fra LOfavør AS hvor morselskapet har en eierandel på 51 prosent.

SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1-bankene og LO. Eierne i SpareBank 1 Gruppen AS har følgende sammensetning per 31.12.18:

	Eierandel
SpareBank 1 Nord-Norge	19,50 %
SpareBank 1 SMN	19,50 %
SpareBank 1 SR-Bank	19,50 %
Samarbeidende Sparebanker	19,50 %
SpareBank 1 Østlandet	12,40 %
Landsorganisasjonen i Norge (LO)	9,60 %
/Forbund tilknyttet LO	
Totalt	100,00 %

Tabell 5: Eierstruktur SpareBank 1 Gruppen AS

Selskapet SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er et tilknyttet selskap til SpareBank 1 Gruppen AS. Majoriteten av styremedlemmene i selskapene er de samme. SpareBank 1 Gruppen AS eier 10 prosent av selskapet SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

SpareBank 1 Gruppen AS understøtter strategien til SpareBank 1-bankene mot deres bedrifts- og privatkunder, samt LO mot deres medlemmer og foreninger. SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom sine datterselskaper produserer, leverer og distribuerer finansielle produkter. SpareBank 1 Gruppen AS sin rolle er å se til at den samlede virksomheten i konsernet er organisert og drives på en forsvarlig måte. Morselskapet utøver ikke egen virksomhet ut over dette. Ansatte og funksjoner i morselskapet er derfor begrenset til i all hovedsak risiko- og økonomistyring, støttefunksjoner, og spesialiserte analysefunksjoner. Rapporteringslinjen fra datterselskapene til SpareBank 1 Gruppen AS skjer fra administrerende direktør i datterselskapene via styreleder til konsernsjef.

Den 24. september 2018 inngikk SpareBank 1 Gruppen AS og DNB ASA en avtale om å slå sammen sine forsikringsvirksomheter. Fusjonen trådte i kraft 1. januar 2019 og det fusjonerte selskapet fikk navnet Fremtind Forsikring AS. Kort tid etter fusjonen kjøpte DNB ASA seg opp fra en eierandel på 20 prosent til en eierandel på 35 prosent i det nye selskapet. DNB har en opsjon, som utløper 31. mars 2020, på å kjøpe seg opp til 40 prosent eierandel. Fremtind Forsikring AS er et datterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS.

SpareBank 1 Gruppen AS har per 31.12.18, 11 ansatte hvor de mest sentrale stillingene i forhold til styring og kontroll er CFO, CRO, juridisk direktør i tillegg til administrerende direktør. Administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS, stabsfunksjonene, og administrerende direktører fra datterselskapene gjennomfører ledermøte hver måned. Hvert kvartal møter også styreleder i datterselskapene i ledermøtet. Styremøter i SpareBank 1 Gruppen AS gjennomføres månedlig. Med virkning fra 1. januar 2019 ble en rekke støttefunksjoner overført fra SpareBank 1 Forsikring AS til SpareBank 1 Gruppen AS. Dette innebærer at morselskapet fra samme tidspunkt leverer tjenester til datterselskapene. Fra samme dato tiltrådte Sigurd Aune som konstituert administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS, og Turid Grotmoll tiltrådte som administrerende direktør i Fremtind Forsikring AS.

Det gjennomføres en årlig strategisamling for SpareBank 1-alliansen med SpareBank 1 Banksamarbeidet DA og SpareBank 1 Gruppen AS. Denne samlingen gir styringssignaler til datterselskapene i SpareBank 1 Gruppen AS med tanke på sentrale tema og fokusområder for selskapene. Datterselskapene i SpareBank 1 Gruppen konsern er i høy grad autonome i forhold til daglig drift. Sentrale temaer knyttet til datterselskapenes utvikling diskuteres jevnlig i styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Eierne gir råd til datterselskapene både med hensyn til hvilke produkter som skal produseres og hvordan de skal distribueres gjennom ulike kunderåd primært bestående av representanter fra bankene.

Konsolidert balanse og resultat rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS av CFO.

Resultatoversikt SpareBank 1 Gruppen konsern 31.12.18

SpareBank 1 Gruppen – resultater og nøkkeltall:		
Mill. kroner	2018	2017
Andel resultat fra datterselskapene før skatt:		
SpareBank 1 Forsikring AS	644,6	835,5
SpareBank 1 Skadeforsikring konsern	715,6	1.311,4
ODIN Forvaltning konsern	108,7	105,7
LOfavør AS	1,4	7,2
SpareBank 1 Factoring AS	63,8	58,6
SpareBank 1 Portefølje AS	82,5	39,8
Conecto AS	18,9	22,5
SpareBank 1 Spleis AS	-14,5	-
Konsernjusteringer	-28,0	-57,0
Sum resultat datterselskaper før skatt	1.593,1	2.323,6
Netto driftskostnader og finanskostnader i morselskap.	-135,7	-115,8
Andel tilknyttede selskap/ felleskontrollert selskap	1,8	1,8
Resultat før avskrivninger merverdier og nedskrivninger	1.456,0	2.209,7
Goodwill avskrivning	-71,6	
RESULTAT FØR SKATT	1.384,3	2.209,7
Skattekostnad	95,1	-398,4
RESULTAT ETTER SKATT	1.479,5	1.811,3

Tabell 6: SpareBank 1 Gruppen – resultater og nøkkeltall 31.12.18

Selskapets registrerte kontoradresse og kontaktdetaljer for selskapets eksternrevisor samt tilsynsmyndighet er vist nedenfor.

Tilsynsmyndighet

Finanstilsynet
 Revierstredet 3
 0151 OSLO
 Telefon: 22 93 98 00

Ekstern revisor

KPMG AS
 Sørkedalsveien 6
 Postboks 7000 Majorstuen
 0306 OSLO
 Telefon: 04063

Registrert kontor

SpareBank 1 Gruppen AS
 Storgata 65
 9008 TROMSØ
 Telefon: 915 09 020

A.2 FORSIKRINGSRESULTAT

SpareBank 1 Gruppen konserns forsikringsresultater oppstår i selskapene SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. I beskrivelsen av konsernets forsikringsresultat redegjøres det for dette per selskap, grunnet ulik regnskapsoppstilling, og segmentering.

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

Selskapet hadde et resultat før overskuddsdeling på 920,3 mill. kroner. Kundene fikk tildelt 195,7 mill. kroner i endelig overskudd, og det ble avsatt 178,8 mill. kroner til tilleggsavsetninger. Resultat til eier før skatt, og før avkastning på selskapets midler, ble 545,8 mill. kroner. I tillegg fikk eier 168,3 mill. kroner i avkastning på selskapets midler, samt at andre inntekter og kostnader til selskapet var minus 69,7 mill. kroner. Dermed ble totalt resultat til eier før skatt 644,6 mill. kroner.

Forsikringsinntekter og –utgifter

Brutto premieinntekter eksklusive tilflyttet kapital ble 7.016 mill. kroner i 2018 mot 6.237 mill. kroner i 2017. Dette tilsvarte en økning på 12,5 %. Endringen skyldtes hovedsakelig økning i premieinntekter for individuelle kapitalforsikringer og produkter med investeringsvalg. Premieinntekter for egen regning ble 8.997 mill. kroner i 2018. I forhold til 2017 var dette en økning på 1.355 mill. kroner, tilsvarende 17,7 %.

Brutto utbetalte erstatninger inklusive gjenkjøp ble 2.456 mill. kroner i 2018 mot 2.268 mill. kroner i 2017. Dette tilsvarte en økning på 8,3 %. Fraflytting, det vil si overføring av kundenes reserver til andre selskaper, økte med 22 mill. kroner. Erstatninger for egen regning ble 3.056 mill. kroner i 2018. I forhold til 2017 var dette en økning på 188 mill. kroner, tilsvarende 6,6 %.

Kontraktfestede forpliktelser utgjorde 23.205 mill. kroner ved utgangen av 2018, mot 22.864 mill. kroner forrige år. Dette tilsvarer en økning på 1,5 %. Selskapet hadde 27.670 mill. kroner i forsikringsforpliktelser knyttet til forsikringer med investeringsvalg ved årets slutt. Tilsvarende beløp utgjorde 24.894 mill. kroner året før. Dette tilsvarer en økning på 11,2 %.

Innen premiereserven utgjør erstatningsavsetningene for meldte (RBNS) og ikke meldte (IBNR) forsikringstilfeller 3.478 mill. kroner. Avsetningene ble styrket med til sammen 499 mill. kroner i løpet av 2018, mot 258 mill. kroner året før.

BRANSJEFORDELT RESULTATREGNSKAP 2018							
NOK 1 000	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv rente/pensjon	Gruppeliv	Ulykke	Selskapets midler	Totalt
Resultatregnskap:							
Premieinntekter	771 685	1 268 617	6 057 291	635 314	262 680	-	8 996 587
Inntekter fra finansielle eiendeler	131 802	21 019	320 745	32 712	8 470	686	515 434
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	-151 587	-164 656	-1 453 268	-	-	-	-1 769 511
Andre forsikringsrelaterte inntekter	14 252	17 749	160 392	6 215	2 684	-	201 292
Erstatninger	-604 772	-600 329	-1 327 605	-443 514	-79 763	-	-3 065 874
Endring i forsikringsmessige avsetninger	177 763	104 957	-589 452	-21 458	26 055	914	-301 221
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse særskilt investeringsvalg	92 744	34 135	-2 831 163	-	-	-	-2 704 284
Overskudd på avkastnings- og risikoresultat	-49 301	-4 193	-92 430	-48 634	-	-	-194 558
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-184 362	-259 373	-432 248	-114 384	-143 768	-75	-1 134 200
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-94	-264	-1 236	-2 736	-3 505	-2	-7 837
Resultat av teknisk regnskap	198 130	418 662	-188 874	43 515	72 873	1 523	545 828
Avkastning på selskapets midler	-	-	-	-	-	98 799	98 799
Samlet til eier før skatt	198 130	418 662	-188 874	43 515	72 873	100 322	644 627

Tabell 7: Bransjefordelt resultatregnskap 2018

FORSIKRINGSRESULTAT - RESULTATANALYSE

BRANSJEFORDELT RESULTATANALYSE 2018							
NOK 1 000	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv rente/pensjon	Gruppeliv	Ulykke	Selskapets midler	Totalt
Resultatanalyse:							
Risikoresultat	-91 073	325 748	-41 858	-29 861	60 706	-	223 662
Administrasjonsresultat	35 176	43 393	-136 857	701	-17 488	-75	-75 151
Avkastningsresultat	303 709	53 714	240 628	121 309	29 655	1 598	750 613
Vederlag for rentegaranti	516	-	20 693	-	-	-	21 209
Resultat til fordeling	248 328	422 855	82 606	92 149	72 873	1 523	920 333
Avsetning til/omvendelse av tilleggsavsetninger	-897	-	-177 953	-	-	-	-178 850
Midler tilført/overført kunder	-49 301	-4 193	-93 527	-48 634	-	-	-195 655
Resultat av teknisk regnskap	198 130	418 662	-188 874	43 515	72 873	1 523	545 828
Avkastning på selskapets midler	-	-	-	-	-	98 799	98 799
Samlet til eier før skatt	198 130	418 662	-188 874	43 515	72 873	100 322	644 627

Tabell 8: Bransjefordelt resultatanalyse 2018

Netto risikoresultat utgjorde 224 mill. kroner i 2018, mot 334 mill. kroner året før. Risikoresultatet til fripoliser ble 64,5 mill. kroner i 2018 mot 10,4 mill. kroner forrige år. I 2018 ble 32,3 mill. kroner av dette resultatet avsatt til risikoutjevningfondet. Av risikoresultat i kollektiv ytelsespensjon på 7,2 mill. kroner i 2018 ble 3,6 mill. kroner avsatt til risikoutjevningfondet.

Førrige år var risikoresultatet i ytelsespensjon 19,8 mill. kroner. Som følge av endringer i modeller og parametere, spesielt for avsetninger knyttet til uførhet, ble selskapets erstatningsavsetninger styrket med 240 mill. kroner i 2018.

Netto administrasjonsresultat ble minus 75,2 mill. kroner, mot 5,4 mill. kroner førrige år. I 2018 ble det avsatt 90,0 mill. kroner til styrking av administrasjonsreserve for fripoliser og hybridpensjon.

Netto avkastningsresultat ble 751 mill. kroner i 2018 mot 753 mill. kroner i 2017. I 2018 kom ca. 290 mill. kroner av resultatet fra realisering av merverdier i finansielle eiendeler i porteføljen knyttet til personrisiko. Av avkastningsresultatet ble 179 mill. kroner avsatt til tilleggsavsetninger.

FREMTIND FORSIKRING AS

I nedenstående avsnitt redegjøres det for forsikringsresultater for skadeforsikringsvirksomheten per 01.01.19. Resultatet som presenteres for dette selskapet er resultatet etter fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og DNB Forsikring AS.

SpareBank 1 Skadeforsikring – porteføljen:

Forsikringsresultatet for SpareBank 1 Skadeforsikring AS - porteføljen pr. 31.12.2018 var på 593 mill. kroner. Oversikten nedenfor viser forsikringsresultat pr. bransje som kategorisert under Solvens II.

NOK 1 000	Forsikring mot utgifter til medisinsk behandling	Forsikring mot inntektstap	Yrkesskade-forsikring	Motorvogn-forsikring -trafikk	Motorvogn-forsikring -øvrige	Sjø-forsikring, transport-forsikring og luftfart-forsikring	Forsikring mot brann og annen skade på eiendom	Ansvars-forsikring	Assistanse-forsikring	Forsikring mot diverse økonomiske tap	Sum
Netto premieinntekter	239 853	68 076	96 804	831 106	1 355 777	3 923	2 528 037	60 502	549 502	69 639	5 803 219
Erstatningskostnader for egen regning	-248 534	-23 111	11 371	-155 396	-1 048 676	-2 179	-1 862 247	-27 541	-356 616	-61 812	-3 774 743
Forsikringsrelaterte kostnader + endring avsetning selvb.	-63 305	-17 918	-12 747	-181 748	-483 996	-7 179	-490 566	-19 400	-143 990	-14 947	-1 435 796
Forsikringsresultat	-71 986	27 046	95 428	493 962	-176 894	-5 436	175 223	13 561	48 896	-7 120	592 680

Tabell 9: Forsikringsresultat fordelt pr. bransje

Netto premieinntekter ved utgangen av året var på 5.803,2 mill. kroner mot 5.487,6 mill. kroner i 2017, tilsvarende en økning på 315,6 mill. kroner. Økningen skyldes i hovedsak økt salg av Motorvognforsikring, Brann/kombinert og Reiseforsikring. Hovedbidraget kommer fra Privatmarkedet.

Erstatningskostnader for egen regning i 2018 var på 3.774,7 mill. kroner, hvilket er 453,7 mill. kroner høyere enn i 2017. Skadeprosenten økte med 4,8 prosentpoeng til 63,5 prosent. Økningen i erstatningskostnader for egen regning skyldes i hovedsak økt skadefrekvens og redusert avviking i 2018. Oppdaterte modeller indikerer konservative erstatningsnivåer for Motor ansvar og Yrkesskade. Gitt at dette er en varig trend vil avviklingsgevinster gradvis realiseres. Fravær av større naturskadehendelser i 2018 har redusert naturskadeerstatninger med 25 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Forsikringsrelaterte kostnader utgjorde 1.405 mill. kroner i 2018 sammenlignet med 1.322 mill. kroner i 2017, en økning på 83,0 mill. kroner. Kostnadsprosenten er redusert med 0,1 prosentpoeng, og endte på 24,2 prosent i 2018. Økte driftskostnader skyldes hovedsakelig en økning i lønnskostnader som følge av selskapets bevisste satsing innenfor IKT, CRM/Kundediialog og Produkt for således å bygge egen kompetanse på viktige områder. Kostnader knyttet til eksterne konsulenter og IKT har også økt i 2018 sammenlignet med 2017. Provisjoner til distributører er på nivå med året før. Salgs- og bestandsprovisjon øker som følge av vekst, mens lønnsomhetsprovisjonen reduseres tilsvarende grunnet økning i skadeprosenten og medfører at nettoeffekten blir tilnærmet null.

Combined ratio var på 87,7 prosent for året, en økning på 4,7 prosentpoeng, forklart av de ovennevnte forhold.

DNB – porteføljen:

Forsikringsresultatet for DNB Forsikring AS-porteføljen pr. 31.12.2018 var på 154 mill. kroner. Oversikten nedenfor viser forsikringsresultat pr. bransje som kategorisert under Solvens II.

NOK 1 000	Forsikring mot utgifter til medisinsk behandling	Forsikring mot inntektstap	Yrkesskade-forsikring	Motorvogn-forsikring -trafikk	Motorvogn-forsikring -øvrige	Sjø-forsikring, transport-forsikring og luftfart-forsikring	Forsikring mot brann og annen skade på eiendom	Ansvars-forsikring	Assistanse-forsikring	Forsikring mot diverse økonomiske tap	Sum
Netto premieinntekter		212 448		296 219	530 095	193	762 319	1 108	382 740	43 462	2 228 584
Erstatningskostnader for egen regning		-44 545		-189 995	-497 392	-184	-603 703	-509	-256 837	-51 069	-1 644 234
Forsikringsrelaterte kostnader		-70 572		-60 458	-108 194	-24	-142 204	-150	-60 378	-8 191	-450 170
Forsikringsresultat	0	97 332	0	45 766	-75 491	-16	16 411	449	65 526	-15 797	154 191

Netto premieinntekter utgjorde 2 228,6 mill. kroner mot 2 161,1 mill. kroner i 2017, tilsvarende en økning på 67,5 mill. kroner. Økningen er knyttet til bransjene Brann/kombinert og Assistanse (Reiseforsikring).

Erstatningskostnader for egen regning i 2018 var på 1.644,2 mill. kroner, dette er 146,1 mill. kroner høyere enn 2017. Økningen i erstatningskostnader for egen regning skyldes en hard vinter i første kvartal og et høyere innslag av storskader sammenlignet med 2017. I tillegg medføre planlagte strategiske tiltak, som eksempelvis «Bonusbulken», til en økning i skadefrekvensen sammenlignet med fjoråret. Omfanget av naturskader ble relativt lite i 2018, med stormen «Helene» på Vestlandet og flommen i Oppland som de største hendelsene. Forsikringsresultatet for 2018 inkluderte en avviklingsgevinst på tidligere skadeårganger på 48,6 mill. kroner i 2018, det vil si 44,1 mill. kroner høyere enn i 2017. Hoveddelen av avviklingsgevinsten kommer fra personrisikoproduktene Forsikring mot inntektstap (ulykke og betalingsforsikring).

Forsikringsrelaterte kostnader utgjorde 450,2 mill. kroner i 2018 sammenlignet med 422,3 mill. kroner i 2017. Økningen i forsikringsrelaterte kostnader på 27,9 mill. kroner skyldes i hovedsak kostnader i forbindelse med stabilisering av fagsystemet etter konverteringen i 2017, samt kostnader knyttet til forberedelser til fusjonen.

Combined ratio var på 94,0 prosent for året, tilsvarende en økning på 5,1 prosentpoeng. Økningen er i hovedsak knyttet til økt skadeprosent.

A.3 INVESTERINGSRESULTAT

Konsernets investeringsresultater er i all hovedsak knyttet til investeringsporteføljene i selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Hensikten med forvaltningen er i første rekke å maksimere avkastningen over tid innenfor et akseptabelt risikonivå. Fallende rentenivåer de seneste årene fører til en lavere forventet avkastning for selskapenes investeringsporteføljer.

Selskapene følger en strategi med relativ fast strategisk allokering til ulike aktivaklasser, hvor allokeringen er kalibrert til å kunne bidra med langsiktige risikopremier fra ulike kilder. I tillegg til rentenivået, er det identifisert tre hovedkilder til risikopremier i investeringsstrategien. Dette er forventet meravkastning fra kreditt, eiendom og aksjer. For å kunne oppnå denne typen risikopremier, er det viktig at det totale risikonivået er bærekraftig over tid.

Rammene for investeringene er gitt gjennom selskapenes Investeringsstrategi. Investeringsstrategien revideres årlig og godkjennes av styrene.

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

Selskapet forvalter tre hovedporteføljer:

- Kollektivporteføljene
- Selskapsporteføljene
- Investeringsvalgporteføljene

For 2018 ble den samlede verdjusterte avkastningen for kollektivporteføljene 2,3 prosent, mot 8,0 prosent året før. Dette tilsvarer finansinntekter på 515,4 mill. kroner i 2018 og 1 671,9 mill. kroner i 2017.

Kursreguleringsfondet ble redusert med 742,2 mill. kroner, mens det året før økte med 394,6 mill. kroner. Realisert avkastning (inntekter fra eiendom, renteinntekter og kursgevinster/-tap) utgjorde 1 257,6 mill. kroner i 2018 sammenlignet med 1 277,3 mill. kroner forrige år.

Den verdjusterte avkastningen varierte mellom 1,4 prosent og 2,6 prosent (7,7 prosent og 8,5 prosent) i de 5 ulike porteføljene. Forskjellen i avkastning skyldes først og fremst ulik porteføljeverkst samt tilpasning av aktivsidens egenskaper til de tilhørende forpliktelsene for hver av de enkelte porteføljene. Etter dekning av den årlige rentegarantien på 497,5 mill. kroner (516,4 mill. kroner i 2017) endte netto renteresultat på 750,7 mill. kroner (753,3 mill. kroner i 2017).

Selskapsporteføljene ga en avkastning på 2,5 prosent eller 168,5 mill. kroner (309,6 mill. kroner i 2017).

Den verdjusterte avkastningen fra porteføljene endte på nivå med den forventede avkastningen for året. Dette skyldes dels negativ avkastning fra aksjer og globale renter som ble motvirket av et sterkt positivt bidrag knyttet til enkeltinvesteringer i eiendomsporteføljene. Eiendom og anleggsobligasjoner bidro mest med avkastning på hhv 15,3 prosent og 3,6 prosent, mens omløpsrenter og aksjer ga avkastning på hhv 0,3 prosent og - 8,5 prosent.

Kollektivporteføljen

Eiendeler i kollektivporteføljene	31.12.2017 Mill. kroner	Andel	Avkastning i mill. kroner 2018	Avkastning 2018	Avkastning 2017
Omløpsrenter	8 217	36 %	258	0,3 %	3,6 %
Anleggsobligasjoner	8 586	37 %	285	3,6 %	3,7 %
Eiendom	3 684	16 %	612	15,3 %	18,1 %
Aksjer	2 453	11 %	515	-8,5 %	19,1 %
Annet	-45	0 %	0		
Sum	22 896	100 %	1 671	3,0 %	8,0 %

Tabell 10: Fordeling på aktivaklasser og avkastning for kollektivporteføljene

Selskapsporteføljen

Eiendeler i selskapsporteføljene	31.12.2017 Mill. kroner	Andel	Avkastning 2018	Avkastning 2017
Omløpsrenter	2 400	37 %	3,3 %	1,0 %
Anleggsobligasjoner	1 246	19 %	3,5 %	3,3 %
Eiendom	1 957	30 %	18,2 %	14,6 %
Aksjer	0			
Annet	848	13 %	1,1 %	1,0 %
Sum	6 163	100 %	5,5 %	5,6 %

Tabell 11: Fordeling på aktivaklasser og avkastning for selskapsporteføljen

Eiendeler i verdipapirisering

Selskapet har hatt en liten del av investeringsporteføljen investert innen verdipapiriserte investeringer og disse har videre vært investert i renteporteføljen. Investeringene av typen asset backed securities (ABS) ble i det vesentligste avhendt i fjerde kvartal. Investeringsstrategien legger opp til god diversifisering og høye krav til kvaliteten på investeringene, der blant annet rating er viktig input i vurderingene. Avkastningen og forvaltningskostnaden i de ulike profilene under investeringsvalg er vist i tabell 10.

Investeringsvalgporteføljen

Investeringsvalg	Midler per 31.12.2018 (MNOK)	Avkastning 2018 (%)	Avkastning i mill. kroner	Forv.kost (%)
PM Renter	154,8	0,15	0,8	0,4
PM Forsiktig	419,9	-2,56	-8,2	0,7
PM Moderat	522,9	-5,32	-23,6	1,0
PM Offensiv	400,3	-8,15	-29,7	1,25
PM 100 % Aksjer	765,6	-10,90	-82,0	1,5
SB1 100 % Renter IPS	22,6	0,00	0,1	0,55
SB1 Forsiktig IPS	1,7	-2,53	0,0	0,70
SB1 Moderat IPS	1,7	-5,16	-0,1	0,85
SB1 Offensiv IPS	2,9	-7,88	-0,2	1,0
SB1 100 % Aksjer IPS	52,4	-10,58	-5,4	1,15
SB1 ODIN 100 % Rente IPS	80,5	0,08	0,3	0,55
SB1 ODIN Forsiktig IPS	2,4	-2,25	0	0,70
SB1 ODIN Moderat IPS	3,4	-4,59	-0,1	0,85

*maksimalsatser i en degressiv skala som avhenger av forvaltningsvolum per kunde

Tabell 12: Fordeling av avkastning og forvaltning kostnader for investeringsvalgporteføljen

Investeringsvalg	Midler per 31.12.2018 (MNOK)	Avkastning 2018 (%)	Avkastning i mill. kroner	Forv.kost (%)
SB1 ODIN Offensiv IPS	8,1	-6,71	-0,4	1,0
SB1 ODIN 100 % Aksjer IPS	165,7	-9,07	-11,3	1,15
BM Rente	3 112,1	0,56	17,1	0,95*
BM Forsiktig	2 623,3	-1,89	-50,2	1,05*
BM Moderat	7 883,5	-4,32	-359,7	1,15*
BM Offensiv	1 490,4	-6,93	-113,3	1,25*
BM 100 % Aksjer	6 113,4	-9,53	-667,2	1,35*
BM Forsiktig II	152,8	-1,37	-2,4	1,0*
BM Moderat II	377,0	-3,38	-12,8	1,0*
BM Offensiv II	40,1	-5,50	-2,9	1,0*
BM 100 % aksjer II	955,4	-7,69	-88,0	1,0*
PM Bank	132,3	0,85	1,8	0,4
BM Bank	349,0	1,25	3,5	0,95
Annet (Åpen meny)	1 553,3			0,4 – 3,2 %

FREMIND FORSIKRING AS

I nedenstående avsnitt redegjøres det for investeringsresultater for skadeforsikringsvirksomheten per 01.01.19. Resultatet som presenteres for dette selskapet er resultatet etter fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og DNB Forsikring AS.

Hensikten med forvaltningen er i første rekke å maksimere avkastningen over tid innenfor et akseptabelt risikonivå. Fallende rentenivåer de seneste årene fører til en lavere forventet avkastning for selskapets investeringsportefølje.

Selskapet følger en strategi med relativ fast strategisk allokering til ulike aktivaklasser, hvor allokeringen er kalibrert til å kunne bidra med langsiktige risikopremier fra ulike kilder. I tillegg til rentenivået, er det identifisert tre hovedkilder til risikopremier i investeringsstrategien. Dette er forventet meravkastning fra kreditt, eiendom og aksjer. For å kunne oppnå denne typen risikopremier, er det viktig at det totale risikonivået er bærekraftig over tid.

Rammene for investeringene er gitt gjennom selskapets Investeringsstrategi. Investeringsstrategien revideres årlig og godkjennes av styret.

Investeringsresultater (mill. kroner)	1.1.2019	2017
Inntekter fra investeringer i datterselskap (eiendomselskap)	62,7	55,9
Renteinntekter og utbytte markedsverdi på finansielle eiendeler	203,9	219,0
Verdiendring på investering	-175,7	378,5
Realisert gevinst og tap på investeringer	74,5	-44,2
Sum netto inntekter fra investeringer	165,4	609,2
Forvaltningskostnader	-6,0	-9,7
Sum kostnader investeringer	-6,0	-9,7
Investeringsresultat	159,4	599,5

Tabell 13: Investeringsresultater

Finansresultatet var på 159,4 mill. kroner (599,5 mill. kroner i 2017), tilsvarende en finansavkastning på 1,5 prosent. Nedenfor gis en oversikt over finansresultat pr. aktivaklasse.

Investeringsresultater pr. aktivaklasse (mill. kroner)	1.1.2019	2017
Omløpsobligasjoner	96,2	129,0
Anleggsobligasjoner	67,9	68,6
Eiendom (direkte avkastning og verdiregulering)	92,7	216,7
Aksjer	-91,4	194,1
Annet	-5,8	-8,9
Investeringsresultat	159,4	599,5

Tabell 14: Investeringsresultat pr. aktivaklasse

HOVEDPUNKTER:

- Investeringsresultatet var på 159,4 mill. kroner som er 440,1 mill. kroner lavere enn foregående år.
- Den samlede avkastningen kommer fra varierende bidrag fra de ulike aktivaklassene på et overordnet nivå.
  - Selskapet har en diversifisert renteportefølje som innehar rentepapirer med både kort og lengre durasjon. Porteføljen er også investert i statsobligasjoner med god rating og kredittobligasjoner hovedsakelig innen investment grade segmentet. Renter bidro totalt sett til en positiv avkastning, til tross for en økning i kredittmarginer. Avkastningen for omløpsrenter endte på 1,3 prosent. Renteavkastningen ble noe lavere enn tidligere år grunnet fallende renter over flere år.
    - Avkastning på derivater er i hovedsak relatert til valutasikring for den globale renteporteføljen.
  - Aksjeporteføljen er godt diversifisert innenfor både geografi og sektorer. Aksjer bidro med en negativ avkastning på -7,5 prosent, på nivå med utviklingen i globale referanseindekser.
  - Hold til forfall (anleggsobligasjoner) bidro med en avkastning på 3,2 prosent.
  - Eiendomsinvesteringer bidro med en avkastning på 5,4 prosent. Verdien av eiendomsinvesteringene ble i 2018 oppregulert med 17,8 mill. kroner, som tilsvarer 1,2 prosent av bokført verdi.
- Forvaltningsvolumet var på 12,3 mrd. kroner pr.1.1.2019.

Selskapet har en mindre del av investeringsporteføljen investert i verdipapiriserte posisjoner. Disse er investert i renteporteføljen og er av typen Asset Backed Securities, Commercial Mortgage-backed (CMO), Collateralized Loan Obligation (CLO) og Non-government backed CMO's. Totalt sett står disse investeringene for 2,8 prosent (340 mill. kroner) av investeringsporteføljen. Risikoen i investeringene ansees som relativt sett lav, da det i hovedsak er obligasjoner ratet AAA og AA i tillegg til at det er kort durasjon på disse investeringene. Investeringsstrategien legger opp til god diversifisering og relativt sett høye krav til kvaliteten på investeringene, hvor blant annet rating er viktig input i vurderingene.

Investeringsstrategien legger opp til god diversifisering og relativt sett høye krav til kvaliteten på investeringene, hvor blant annet rating er viktige input i vurderingene.

A.4 RESULTAT FRA ØVRIG VIRKSOMHET

Øvrig virksomhet i SpareBank 1 Gruppen konsern er knyttet til selskapene ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, Conecto AS, LOfavør AS, og SpareBank 1 Spleis AS.

ODIN FORVALTNING AS

ODIN Forvaltning driver aktiv forvaltning i et langsiktig perspektiv. I tabellen nedenfor vises resultatutvikling for selskapet fra 2017 til 2018.

Mill. kroner	2018	2017
Forvaltningshonorarer	383,0	389,8
Driftsinntekter	383,0	389,8
Lønnskostnader	-145,4	-162,6
Avskrivninger	-15,3	-12,0
Andre driftskostnader	-115,7	-111,3
Sum driftskostnader	-276,4	-285,9
Driftsresultat	106,5	103,9
Netto finansinntekter	2,2	-1,7
Resultat før skatt	108,7	105,7
Skattekostnad	-27,6	-26,5
Resultat etter skatt	81,1	79,1

Tabell 15: Resultatutvikling ODIN Forvaltning AS

ODIN Forvaltning konsern oppnådde et resultat før skatt på 109 mill. kroner (106 mill. kroner i 2017). Lavere forvaltningskapital, samt en reduksjon i forvaltningshonorar for enkelte fond, ga et fall i inntektene fra 2017 til 2018.

Ved utgangen av 2018 forvaltet ODIN Forvaltning konsern til sammen 50 mrd. kroner (54 mrd. kroner i 2017). ODIN Forvaltning hadde netto innløsning i aksjefond på 1,6 mrd. kroner, mens det var nettotegning på 0,5 mrd. kroner i kombinasjonsfond og 1,1 mrd. kroner i rentefond. Markedsandelen for aksjefond ble redusert med 0,7 prosentpoeng til 6,9 prosent, mens markedsandelen for kombinasjonsfond økte med 1,1 prosentpoeng til 9,8 prosent ved utgangen av 2018.

SPAREBANK 1 FACTORING AS

SpareBank 1 Factoring AS tilbyr administrasjon, finansiering og kredittsikring av kundefordringer. I tabellen nedenfor vises resultatutvikling for selskapet fra 2017 til 2018.

Mill. kroner	2018	2017
Netto rente- og provisjonsinntekter	119,4	103,0
Driftskostnader	-54,4	-44,0
Tap på utlån	-1,1	-0,4
Resultat før skatt	63,8	58,6
Skattekostnad	-15,9	-14,7
Resultat etter skatt	47,9	44,0

Tabell 16: Resultatutvikling SpareBank 1 Factoring AS

SpareBank 1 Factoring AS oppnådde et resultat før skatt på 64 mill. kroner (59 mill. kroner i 2017). Selskapet kan vise til fortsatt god volum- og inntektsvekst. Samlet forvaltningskapital har i løpet av 2018 økt med 574 mill. kroner, eller 25 prosent til 2.887 mill. kroner. Økningen i forvaltningskapital skyldes god vekst i factoringutlånene.

SPAREBANK 1 PORTEFØLJE AS

SpareBank 1 Portefølje AS har sin virksomhet innen porteføljekjøp og porteføljeforvaltning. Confide AS er 100 prosent eiet datterselskap som driver inkassovirksomhet. SpareBank 1 Portefølje kjøpte Confide AS per 1. desember 2018. Confide AS er inkludert i 2018-tallene.

Mill. kroner	2018	2017
Netto rente-, og provisjonsinntekter	161,3	98,8
Driftskostnader	-79,1	-59,0
Resultat før skatt	82,2	39,8
Skattekostnad	-20,6	-10,0
Resultat etter skatt	61,6	29,8

Tabell 17: Resultatutvikling SpareBank 1 Portefølje AS

SpareBank 1 Portefølje AS oppnådde et resultat før skatt på 83 mill. kroner (40 mill. kroner i 2017). Selskapet viser en fortsatt god utvikling på inntektssiden, og opprettholder en høy innfordring. Økte driftskostnader skyldes i hovedsak en økning i antall ansatte. Selskapet samarbeidet med Conecto AS, som driver inkassovirksomhet, i store deler av 2018. I 4. kvartal ble den delen av inkassodriften som relaterer seg til SpareBank 1 Portefølje AS, overført fra Conecto AS til Confide AS.

CONNECTO AS

Conecto AS er leverandør av innfordringstjenester til bedrifter, organisasjoner, bank- og finansinstitusjoner, og investorer som kjøper porteføljer av forfalte krav. Conecto AS' forretningsfilosofi er å gjenvinne mest mulig av kundenes fordringer samtidig som deres omdømme ivaretas på en god måte.

Mill. kroner	2018	2017
Driftsinntekter	193,0	199,5
Driftskostnader	-174,9	-177,7
Driftsresultat	18,1	21,8
Netto finansinntekter	0,8	0,7
Resultat før skatt	18,9	22,5
Skattekostnad	-4,4	-5,2
Resultat etter skatt	14,6	17,2

Tabell 18: Resultatutvikling Conecto AS

Resultat før skatt hittil i år ble 19 mill. kroner (23 mill. kroner i 2017). Driftsinntektene på 193 mill. kroner var noe lavere enn i 2017. Det skyldes blant annet at den delen av inkassovirksomheten som er knyttet til SpareBank 1 Portefølje AS ble utfisjonert til dette selskapet fra Conecto AS i 4. kvartal 2018. SpareBank 1 Portefølje AS har etablert egen innfordring gjennom sitt 100 % eide datterselskap Confide AS. Driftskostnadene var noe lavere i 2018 enn i 2017, blant annet som følge av redusert bemanning. I løpet av 2018 hadde alle bankene i SpareBank 1 alliansen, som de første bankene i landet, satt i drift produktet «Utsett Betaling Mobilbank». Dette produktet gjør det mulig for kunder å utsette regningsbetalinger i mobilbanken.

LOFAVØR AS

LOfavør AS (tidligere SpareBank 1 Medlemskort AS) har som formål å drifte LO-forbundenes felles medlemsdatabase for medlemskortleveranse, innkreving av forsikringspremie for kollektiv forsikring, samt drift og administrasjon av fordelsprogrammet LOfavør for over 900.000 medlemmer. Selskapet samarbeider tett med LO og forbundene. SpareBank 1 Gruppen AS eier 51 % av aksjene i selskapet. De øvrige 49 % eies av LO.

Mill. kroner	2018	2017
Driftsinntekter	64,2	76,0
Driftskostnader	-63,4	-69,2
Driftsresultat	0,8	6,8
Netto finansinntekter	0,6	0,4
Resultat før skatt	1,4	7,2
Skattekostnad	-0,3	-1,7
Resultat etter skatt	1,1	5,4

Tabell 19: Resultatutvikling LO Favør AS

SPAREBANK 1 SPLEIS AS

SpareBank 1 Spleis AS organiserer folkefinansiering ved å bidra til innsamling av midler til bestemte formål, eksempelvis klubber, foreninger og lag som har behov for penger til ulike tiltak.

Mill. kroner	2018	2017*
Driftsinntekter	1,2	3,3
Driftskostnader	-15,8	-2,5
Driftsresultat	-14,6	0,8
Netto finansinntekter	0,3	0,0
Resultat før skatt	-14,3	0,8

Tabell 20: Resultatutvikling SpareBank 1 Spleis AS - * Sammenligningstall 2017

Øvrige detaljer om konsernets resultater er publisert i årsrapporten til SpareBank 1 Gruppen 2018.

A.5 ANDRE OPPLYSNINGER

Årsrapporten for SpareBank 1 Gruppen gir en fullstendig oversikt over konsernets resultater i 2018.

B. SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG KONTROLL

B.1 GENERELLE OPPLYSNINGER OM SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

OVERORDNET SYSTEM FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL I SPAREBANK 1 GRUPPEN AS

Konsernet har implementert en konsernstyrt styringsmodell for risikostyring. Forholdet og ansvarsdeling mellom mor-, og datterselskap er regulert i gjeldende styringsdokumenter for risikostyring og internkontroll, godkjent av konsernets styre. Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS har et overordnet ansvar, og sikrer konsistent og helhetlig risikostyring på tvers av datterselskapene i konsernet. Kontrollfunksjonene i SpareBank 1 Gruppen AS følger en matriseorganisering, hvor det er etablert selvstendige kontrollfunksjoner i hvert enkelt datterselskap.

GENERALFORSAMLING

SpareBank 1 Gruppen AS har en konsentrert aksjonærstruktur, og erfaringsmessig er nærmere 100 prosent av aksjene representert på generalforsamlingene. Selskapet søker å tilrettelegge og avholde generalforsamlingene i samsvar med Norsk anbefaling for eierstyring, men for et selskap med få aksjonærer, svært liten omsetning i aksjen og hvor samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i styret, er det hensiktsmessig å foreta visse tilpasninger i forhold til anbefalingen.

VALGKOMITÉ

Selskapet har en valgkomité med tre medlemmer valgt av generalforsamlingen. Det er i aksjonæravtale og ved etablert praksis gitt føringer om valg av styremedlemmer i selskapet.

STYRET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har det overordnede ansvaret for konsernets system for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter strategi, selskapets risikotoleranse, samt policyer og rammeverk for systemet for risikostyring i konsernet. Styret har følgende ansvar innen risikostyring:

- Årlig godkjenning, og kvalitetssikring av risikostyringssystemet.
- Fastsette konsernets og eiernes risikotoleranse.
- Godkjenne risikostyringsrapportering til markedet og tilsynsmyndigheter.
- Eier av konsernets ORSA aktiviteter og rapportering.

ADMINISTRERENDE DIREKTØR

Administrerende direktør har ansvaret for å:

- Etablere målsetninger for risikostyringen som er i samsvar med virksomhetens definerte risikotoleranse og kapitalmål.
- Ivareta og følge opp at det er etablert en forsvarlig risikostyring etter retningslinjer fastsatt av styret.
- Ivareta og følge opp konsernets risikostatus og risikoutvikling mot vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi.
- Ivareta og følge opp at risikostyringen blir dokumentert, gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte.
- Håndtere risiko gjennom risikomåling, analyser og vurderinger, samt handlingsplaner.
- Sikre at rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og prinsipper beskrevet i dette dokumentet.
- Iverksette passende informasjonstiltak, slik at ansatte i virksomheten kan ivareta sitt ansvar.
- Implementere og gjennomføre vedtatte compliance tiltak i organisasjonen.

CHIEF RISK OFFICER (CRO)

CRO har ansvaret for å:

- Ha oversikt over konsernets risikostatus og utvikling mot vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi.
- Sikre at SpareBank 1 Gruppen AS og konsernet som helhet følger lover og forskrifter innenfor sitt ansvarsområde.
- Sikre at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.
- Overvåke at risikostyringssystemer implementeres, benyttes, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/ policy og rutiner.
- Sikre at konsernets datterselskap følger de føringer som gis fra morselskapet knyttet til risikostyring, herunder å bidra med nødvendig informasjon til ORSA beregninger i SpareBank 1 Gruppen AS.

- Rapportere status på selskapets risiko til administrerende direktør og styret.

RISIKOUTVALG

Risikoutvalget har som formål å være et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret i SpareBank 1 Gruppen AS i saker som vedrører overvåkning av finansiell informasjon og selskapets internkontroll og risikohåndtering for hele SpareBank 1 Gruppen på konsernnivå. Utvalget skal sørge for at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

REVISJONSUTVALG

Revisjonsutvalgets overordnende funksjon er å føre en uavhengig kontroll med selskapets finansielle rapportering og kontrollsystemer. Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra konsernets organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret, og det har i utgangspunktet ikke selvstendig beslutningskompetanse. Revisjonsutvalgets oppgave er blant annet å påse at konsernet har uavhengig og effektiv ekstern revisjon, samt føre tilsyn med regnskapsavleggelsen.

RISIKOSTYRINGSFORUM

Det er etablert et risikostyringsforum (RSF) for hhv. SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. RSF har som formål å sikre god og enhetlig styring av markeds-, likviditets-, operasjonell- og forsikringsrisiko i selskapene. RSF diskuterer blant annet risikostyringsstrategier, handlingsregler, balansestyring, kontrollaktiviteter og compliance. RSF skal bidra til å sikre at etablerte handlingsregler er i overensstemmelse med selskapets risikoappetitt. Forumet avholder månedlige møter, alle saker vedrørende risikostyring behandles i forumet før sakene løftes til selskapets styre.

RSF ledes av ledere av risikostyringsfunksjonene i hhv. SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Forsikringsforvaltning, Produkt og Analyse, Aktuar, samt kontrollfunksjonene i SpareBank 1 Gruppen AS møter fast i risikostyringsforum.

RESERVERINGSKOMITÉ

Det er etablert reserveringskomité for hvert av selskapene SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Reserveringskomiteene forum hvor aktuarfunksjonen legger til rette for at selskapet har tilstrekkelig forståelse for nivået på avsetningene til regnskapsformål, og hvordan dette gjensidig påvirker andre deler av forsikringsvirksomheten.

Medlemmene av reserveringskomiteen skal bidra med kvalitativ informasjon fra sine respektive områder slik at aktuar kan ta hensyn til dette i sine modeller for reservering. Kontrollfunksjonene i SpareBank 1 Gruppen AS har møterett.

PRIS- PRODUKT- OG VEKSTFORUM (PPV)

Både SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS har PPV. Forumet er et besluttsende forum for pris-, produkt- og veksttiltak. Hensikten er å sikre innfrielse av selskapets produktlønnsomhetsmål, vekstmål samt støtte selskapenes strategi og ambisjon.

PPV består av områdeledere og mellomledere for henholdsvis Salg og Marked PM og BM, områdeleder Produkt og Analyse, ledere for produktavdelinger i Produkt og Analyse, samt områdeleder for CRM og Kundedialog. Ledere for Aktuar Liv, Aktuar Skade og Reassurans og Risikostyring og Compliance i SpareBank 1 Forsikring har møterett.

FORVALTNINGSFORUM I SPAREBANK 1 FORSIKRING

Forvaltningsforum er et forum for informasjonsdeling, kompetanseutveksling og drøftelser i forvaltningsmessige forhold. Forvaltningsforum består av administrerende direktør, CFO i SpareBank 1 Forsikring, CRO i SpareBank 1 Gruppen AS, sjeføkonom i SpareBank 1 Gruppen AS, Forsikringsforvaltning, Risikostyring og Compliance og aktuarfunksjonene. Forvaltningsforum ledes av CFO i SpareBank 1 Forsikring. Det avholdes månedlige møter.

COMPLIANCEFORUM

SpareBank 1 Forsikring har etablert et Complianceforum. Forumet ledes av compliancefunksjonen, og består av deltagere fra alle selskapets forretningsområder, i tillegg til representanter fra SpareBank 1 Gruppen AS. Forumet møtes minimum kvartalsvis. Forumets formål er å fordele ansvaret for, - og sikre fremdrift i implementering av nye/ endrede lover i organisasjonen, samt rapportere compliance status til selskapets risiko/compliancerapport, og til morselskapet.

COMPLIANCE- OG SIKKERHETSFORUM (SPAREBANK 1 GRUPPEN KONSERN OG BANKSAMARBEIDET DA)

SpareBank 1 Gruppen AS har etablert et Compliance- og sikkerhetsforum som avholdes kvartalsvis. Forumet ledes av compliancefunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS, og består av complianceansvarlige og sikkerhetsansvarlige fra selskaper knyttet til Alliansesamarbeidet, samt konsernjuridisk. Formålet med forumet er å koordinere samarbeidet knyttet til praktisk og operativ compliance- og sikkerhetsarbeid samt gjennomgå nye og endrede regelverk og status vedrørende risiko.

OPPLYSNINGER OM GRUPPEINTERNE UTKONTRAKTERINGER

Det er etablert en intern utkontrakteringsavtale mellom SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. SpareBank 1 Forsikring AS skal på vegne av SpareBank 1 Skadeforsikring AS forestå drift av SpareBank 1 Skadeforsikring AS gjennom nærmere angitte tjenester, prosesser og oppgaver.

GODTGJØRELSE

SpareBank 1 Gruppen AS er underlagt en felles godtgjørelsesordning for konsernet som minimum årlig vedlikeholdes og godkjennes av styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Selskapets praktisering av godtgjørelsesordningen gjennomgås årlig av selskapets internrevisjon.

Konsernet avviklet individuelle bonusordninger med virkning fra 1. januar 2015. Utsatt bonus for tidligere år er utbetalt til ledende ansatte i 2016 og 2017 og ble utbetalt siste gang i 2018. Kapitalforvaltere, salg, og administrerende direktør i ODIN Forvaltning AS har fremdeles bonusordning.

Honorar til styrets leder og styremedlemmer for 2018 er fastsatt av representantskapet i SpareBank 1 Gruppen AS. Styremedlemmer har ingen form for variabel godtgjørelse.

B.2 KRAV TIL EGNETHET

Konsernet følger egne retningslinjer for egnethetsvurdering av personer som innehar sentrale funksjoner for å sikre at konsernet styres på en mest mulig effektiv og profesjonell måte.

I retningslinjene for egnethet er det oppgitt hvem som er ansvarlig for å utføre egnethetsvurderingene i konsernet for de ulike sentrale funksjonene. Det er videre beskrevet prosess og ansvarsfordeling for forhåndsvurdering, meldeplikt, oppbevaring og oppfølging for egnethetsvurderinger.

Konsernets HR-funksjon er utførende, og støtter styrets leder, og administrerende direktør i arbeidet med egnethetsvurderinger av sentrale funksjoner som er oppgitt i retningslinjene. Følgende er HRs oppgaver:

- Forberede saker herunder innhente relevant dokumentasjon til bruk i vurderingen av personers egnethet
- Før ansettelse innhente relevant dokumentasjon (Skjema fra Finanstilsynet og politiattest som ikke er eldre enn 3 måneder)
- Sørge for at egnethetsvurderingen av personer blir meldt til Finanstilsynet
- Sørge for å sende særskilt melding til Finanstilsynet for alle personer som skal egnethetsvurderes i tilfeller der de ikke lengre oppfyller kravene for egnethet. Meldingen skal inneholde informasjon om hvorfor personen er skiftet ut.
- Oppbevare innhentet informasjon og vurderinger på forsvarlig måte i HR-systemet
- Foreta ny egnethetsvurdering hvert 4. år

Krav til kompetanse for de ulike kontrollfunksjonene er definert gjennom egne policyer for de ulike funksjonene.

B.3 RISIKOSTYRINGSSYSTEMET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS er øverste ansvarlig for risikostyring og compliance i konsernet, og således øverste ansvarlig for konsernets etterlevelse av Solvens II-regelverket. Styret i SpareBank 1 Gruppen AS mottar kvartalsvis konsoliderte pilar 1-beregninger gjennom risikorapportering fra CRO. Risikorapporteringen inneholder vurderinger knyttet til risiko og kapital situasjon. Styret skal årlig forsikre seg om at systemet for risikostyring er forsvarlig implementert, og i henhold til god forretningskikk. I dag foretas denne evalueringen gjennom ORSA, kvartalsvis risikorapport, kvartalsvis compliancerapport, årlig internkontrollrapportering og internrevisjonens årlige rapport.

Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS ved CRO, rapporterer til administrerende direktør, risikoutvalget og konsernets styre. Risikostyringsfunksjonene i konsernets datterselskap rapporterer til de respektive selskapsstyrer og parallelt faglig til risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS. Kontrollfunksjonene i SpareBank 1 Gruppen AS er organisert i en matriseorganisering med datterselskapene. Således er det etablert kontrollfunksjoner i hvert enkelt selskap.

SpareBank 1 Gruppen AS har etablert fire kontrollfunksjoner, bestående av aktuarfunksjon, risikostyringsfunksjon, compliancefunksjon, og en internrevisjonsfunksjon. Kontrollfunksjonene er organisert uavhengig av driftsrelaterte oppgaver, og har direkte rapporteringslinje til selskapets styre og ledelse.

Konsernets rammeverk for risikostyring er bygget opp omkring en modell med tre forsvarslinjer:

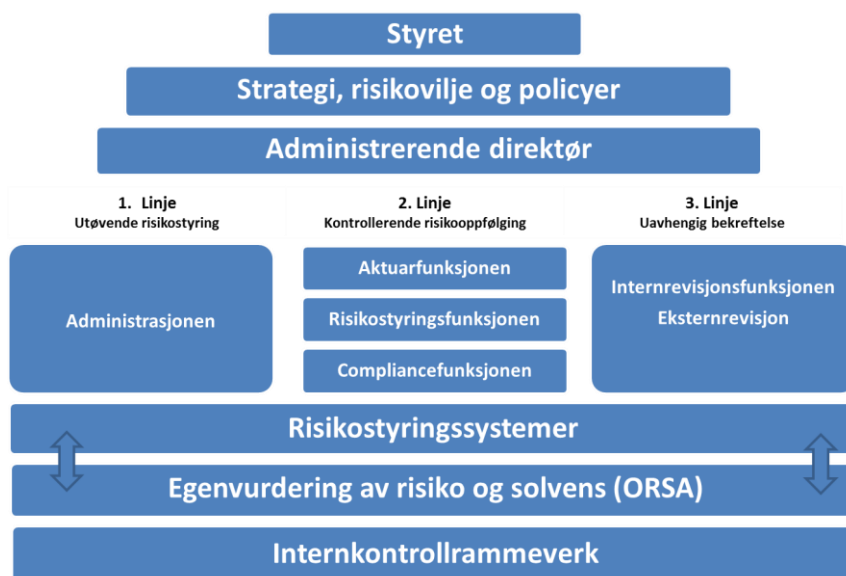
Første forsvarslinje: Leder av forretnings- og støtteområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen. De skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Andre forsvarslinje: Kontrollfunksjonene består av risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen med tilhørende ansvarsområder. Som andre forsvarslinje skal funksjonene understøtte styret og ledelsens ansvar.

Tredje forsvarslinje: Internrevisjonen overvåker at risikostyring og internkontroll er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt.

Det er førstelinjes ansvar å sikre overenstemmelse med gjeldende regelverk, videre er det styrets og ledelsens ansvar å fatte konklusjoner og iverksette tiltak med bakgrunn i kontrollfunksjonenes funn.

Risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS er organisert i et eget stabsområde under CEO. Avdelingen ledes av Chief Risk Officer (CRO). Risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen, aktuarfunksjonen, og internrevisjonsfunksjonen har direkte tilgang til styret og ledelsen, uavhengig av øvrige rapporteringslinjer og organisasjonsform.

Figur 1: Rammeverk for risikostyring

Det er konsernets medarbeidere som utøver den daglige risikostyringen. Det er etablert rutiner og prosessbeskrivelser som skal hjelpe medarbeiderne i å utøve arbeidsoppgavene. Videre er det etablert kontrollsystemer som skal bidra til å redusere risiko for feil.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig risikostyring er systemet bygget opp omkring seks elementer:

1. Risikostyringsstrategier
2. Kontrollmiljøet
3. Risikoidentifikasjon
4. Risikoanalyse
5. Overvåking / oppfølging
6. Rapportering

De seks elementene utgjør risikostyringsprosessen. Prinsippene i risikostyringsprosessen er implementert i flere av konsernets prosesser og leveranser gjennom året. Konsernets prosess for egenvurdering av risiko og solvens – ORSA, konkluderer og oppsummerer resultatene i samarbeid med styret i SpareBank 1 Gruppen AS.

RISIKOSTYRINGSSTRATEGIER

Risikostyringen skal sikre at konsernet styrer risikoene det står overfor i samsvar med styrevedtatte prinsipper, slik at samlet risikoeksponering er i tråd med styrets overordnede risikovilje og fastsatte kapitalmål.

KONTROLLMILJØET

Kontrollmiljøet i konsernet omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), organiseringen av selskapet, ledelsesfilosofi og lederstil (eksempelvis dynamisk styring). God risikostyring krever et solid kontrollmiljø. Det er etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som kommuniseres i hele organisasjonen. Personalpolitikken gir informasjon om de forventninger som stilles til den enkelte ansatte når det gjelder integritet, etisk adferd og kompetanse. Ved rekruttering av medarbeidere skal selskapet prioritere faglig og personlig egnethet i forhold til den stillingen som skal besettes.

RISIKOIDENTIFIKASJON

Grunnlaget for konsernets risikobilde dannes gjennom risikoidentifikasjon. Prosessen for risikoidentifikasjon er framoverskuende og en integrert del av selskapets strategiprosess og løpende risikostyring. Risikoidentifikasjonen skal dekke alle vesentlige risikoer selskapet står overfor.

RISIKOANALYSE

Konsernets risiko kan inndeles i følgende risikokategorier:

- Markedsrisiko
- Motpartsrisiko
- Forsikringsrisiko
- Likviditetsrisiko
- Operasjonell risiko
- Compliancerisiko
- Strategisk og forretningsmessig risiko

For å sikre en enhetlig håndtering av risiko er det etablert egne policyer og retningslinjer for hver risikokategori som beskriver hvordan risiko skal måles, overvåkes og rapporteres.

Risikoanalyse danner grunnlaget for hvordan selskapet skal forstå og styre risikoene. Dette betyr blant annet at alle vesentlige risikoer i størst mulig grad skal kvantifiseres.

Risiko måles som et kapitalkrav for hver risikokategori og kapital basert på standardmodellen i Solvens II (Pilar 1). For å sikre at resultatene fra kvantifiseringen av risiko er hensiktsmessig utføres også sensitivitets- og scenarioanalyser. I tillegg utføres det årlig en egen vurdering av risiko og solvens (ORSA – Pilar 2) som er nærmere beskrevet senere i dette kapittelet.

OPPFØLGING, OVERVÅKING OG RAPPORTERING

Risikostyringsprosessen følges opp løpende. Oppfølgingen av de viktigste risikoene skal være del av den løpende virksomheten. I tillegg skal ledelsen og internrevisjonen utføre periodiske evalueringer. Formålet med oppfølgingen er å vurdere hvor effektiv prosessen for risikostyring er over tid, samt sikre at nødvendige handlinger eller endringer blir gjennomført. Styret og administrasjonen behandler kvartalsvis risikorapport, og compliancerapport for SpareBank 1 Gruppen konsern. I tillegg utarbeides det årlig internkontrollrapport, og ORSA rapport. Strategiske risikoer følges opp av administrasjon og ledelse direkte. Rapporteringen danner grunnlaget for den videre oppfølgingen og overvåkingen av risikoeksponeringen og risikostyringsprosessen i selskapet.

RISIKOSTYRINGSFUNKSJONEN

Sammen med de øvrige kontrollfunksjonene inngår risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen konsernets modell med tre forsvarslinjer. Risikostyringsfunksjonen er organisert slik at den er uavhengig fra løpende driftsrelaterte oppgaver, og har møterett i viktige beslutningsfora i SpareBank 1 Gruppen konsern.

Risikostyringsfunksjonen har ansvaret for å koordinere og utøve kontroll med konsernets risikostyringsaktiviteter og kjerneprosesser innenfor risikostyring, påse at det eksisterer prosesser for å identifisere fremtidige risikoer, videreutvikle rammeverk og system for risikostyring og gjennomføre og utvikle selskapets ORSA-prosess.

Gjennom måling og vurdering av den overordnede risikosituasjonen overvåkes konsernets totale risikobilde. Risikostyringsfunksjonen arbeider systematisk og risikobasert etter funksjonens årsplan. Risikostyringsfunksjonens årsplan behandles årlig av styret i SpareBank 1 Gruppen AS.

EGENVURDERING AV RISIKO OG SOLVENS (ORSA)

Egen vurdering av risiko og solvens (ORSA) består av en fastsatt prosess for å definere, vurdere og styre konsernets risiko og solvensposisjon. Prosessen gjennomføres årlig eller ved vesentlig endring i konsernets risikoprofil. Hovedformålet med ORSA prosessen er å fastsette konsernets faktiske kapitalbehov og mål i forhold til risikoprofil og styrets risikotoleranse.

Risikotoleransen skal gi uttrykk for ønsket risikonivå for at selskapet skal tåle ventede og uventede tap, hensyntatt selskapets strategier, forretningsplaner og risikoeksponering. ORSA er en koordinert prosess mellom mor-, og datterselskap i konsernet.

ORSA er helheten av de prosesser og prosedyrer som benyttes for å:

- Identifisere, vurdere, overvåke, styre og rapportere risikoer som selskapet er eller kan bli eksponert for
- Avgjøre nødvendig kapital for å sikre at overordnede solvenskrav overholdes til enhver tid

ORSA er integrert som en del av konsernets risikostyringssystem og inngår i strategiske beslutninger. Dette for å sikre effektiv risikostyring og integrasjonen mellom strategier, risikostyring og kapitalplanlegging, og vil bidra til økt forståelse av selskapets risikoeksponering.

ORSA prosessen sikrer at konsernets styre og ledergruppe har en høy bevissthet rundt de risikoer som selskapet er eksponert mot, samt kontroll over tåleevnen selskapet har for å motstå eventuelle tilbakeslag/finansielle krisesituasjoner. Resultatene fra ORSA prosessen samles til en ORSA rapport som rapporteres årlig og godkjennes av selskapets styre.

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har det overordnede ansvaret for ORSA i konsernet, og legger premissene for gjennomføringen.

Risikostyringsfunksjonen har hovedansvaret for å koordinere gjennomføring av prosessen herunder gi styret nødvendig og tilstrekkelig beslutningsinformasjon.

For konsernet omfatter ORSA morselskapet med tilhørende datterselskap. Selskapene SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS beregner kapitalbehov og fremskrivninger etter prinsipper i Solvens II regelverket. Selskapene SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, og ODIN Forvaltning AS fremskrives etter prinsipper nedfelt i ICAAP. For Conecto AS foretas beregninger og fremskrivninger etter internt fastsatte risikoberegninger. Det gjennomføres scenariotester på konsern og datterselskapsnivå i forbindelse med ORSA.

De ulike stegene i konsernets ORSA prosess følger av nedenstående liste som utgjør de elementer som minimum skal inngå i ORSA rapporten.

1. Fastsettelse av en plan for ORSA
2. Vurdering av virkelig risiko og kapitalkrav (risikojustert kapitalbehov)
3. Vurdering av styring og kontroll
4. Solvensposisjon i fremskrivningsperiode (inklusive sensitiviteter)
5. Solvensposisjon ved ulike nedgangsscenarioer, inklusive sensitiviteter (scenario og stresstesting)
6. Kapitalplanlegging
7. Vurdering av risikotoleranse og kapitalmål
8. Utarbeidelse av ORSA-rapport og dokumentasjon
9. Godkjenning av ORSA-rapport og kvalitetskontroll

Konsernets årlige ORSA rapport godkjennes av styret i SpareBank 1 Gruppen AS.

INTERNKONTROLLSYSTEM

Konsernet har et omfattende internkontrollsystem som inkluderer risikoworkshop i de ulike datterselskapers ledergrupper og forretningsområder, stikkprøvekontroller, revisjoner, hendelsesrapportering og et system for oppfølging av forbedringstiltak. I tillegg gjennomfører konsernet en internkontroll årlig for å bekrefte kvaliteten på etablerte prosesser og kontrolltiltak.

SpareBank 1 Gruppen AS og datterselskapene gjennomfører årlig en egenvurdering av styring og kontroll i forbindelse med internkontrollprosessen. Det skal årlig gjennomføres en risikokartlegging i hvert forretningsområde hvor fokuset er å identifisere samt vurdere sentrale risikoer for den enkelte enheten. På bakgrunn av gjennomgangen utarbeides relevante tiltak som følges opp løpende gjennom året. Risikoene følges opp gjennom året og status rapporteres kvartalsvis til styret. I tillegg vil det gjøres en vurdering av administrativ risiko, som inkluderer det operative arbeidet med risikoidentifikasjon, risikovurdering, gap-analyse, og tiltaksidentifisering. Vurderingene gjøres med særlig fokus på å avdekke svakheter i kontrollmiljøet, mangler i innarbeidede kontrolltiltak, mangler i kompetanse og sentrale IT-risikoer. Internkontrollen rapporteres hovedsakelig gjennom den årlige lederbekreftelsen, og det enkelte forretningsområdets arbeid med tiltak følges opp gjennom året av compliancefunksjonen i hvert enkelt selskap i konsernet.

I konsernet gjennomføres det også en kartlegging av kvaliteten i sentrale IT-prosesser. Dette arbeidet koordineres av SpareBank 1 Gruppen AS. Formålet er å kartlegge hvorvidt datterselskapene oppfyller offentlige pålegg som har basis i IKT-

forskriften, personopplysningsloven og tilhørende forskrifter. Gjennomgangen baseres på forskjellige egevalueringsskjema fra Finanstilsynet samt risikovurdering av selskapenes inntil de fem mest forretningskritiske systemer. Risikovurderingen gjennomføres basert på IT-systemenes tilstand samt etablerte kontrolltiltak rundt systemet. En vurdering av oppfyllelse av personopplysningslovens IKT-krav inngår i gjennomgangen.

Alle vesentlige oppfølgingspunkter fra internkontrollprosessen og revisjonsrapporter følges opp og dokumenteres i hvert enkelt selskap i konsernet.

COMPLIANCEFUNKSJONEN

Compliancefunksjonen inngår i konsernets styringsmodell med tre forsvarslinjer og er plassert som en andrelinjefunksjon sammen med de øvrige kontrollfunksjonene. Compliancefunksjonens oppgaver er definert av styret i policy for compliancefunksjonen. I utøvelsen av oppgaver er compliancefunksjonen uavhengig av ledelse og andre virksomhetsområder i konsernet. Andre funksjoner i SpareBank 1 Gruppen konsern kan ikke instruere compliancefunksjonen om hvordan oppgavene skal utføres og hvordan funksjonen skal allokere sine ressurser med hensyn til hvilke deler av selskapet funksjonen til enhver tid skal kontrollere.

Compliancefunksjonen har oppgaver knyttet til kontroll av konsernets etterlevelse, jevnlige vurderinger av etablerte rutiner og retningslinjer, og forebyggende råd og veiledning om selskapets forpliktelser knyttet til de rettslige rammebetingelsene som regulerer virksomheten. Compliancefunksjonen påser og bidrar til at selskapets interne kontrollsystemer og rutiner sikrer en forskriftsmessig, forsvarlig og effektiv drift. Gjennom stikkprøvekontroller, råd og veiledning bidrar compliancefunksjonen til å avdekke risikoområder som bør forbedres.

Compliancefunksjonen har en direkte rapporteringslinje til selskapets styre og ledelse. Det utarbeides kvartalsvise rapporter som sendes til ledelsen og selskapets styre.

B.4 INTERNREVISJONSFUNKSJONEN

Internrevisjonen er en uavhengig kontroll- og rådgivningsfunksjon som skal bidra til at organisasjonen på en effektiv og tilfredsstillende måte når sine mål. Internrevisjonen utføres på oppdrag av styret og er outsourcet til revisjonsselskapet EY. Internrevisjonen gir råd til ledelsen om selskapets risikostyring og rapporterer direkte til styret.

Styret har vedtatt en policy og instruks for internrevisjonens arbeid. I henhold til disse dokumentene skal det årlig utarbeides en revisjonsplan for selskapet. Formålet med den årlige internrevisjonsplanen er å sikre at internrevisjonen kan gi en dekkende vurdering av selskapets governance, risikostyring, compliance og internkontroll slik instruksjonen for internrevisjonen og regulatoriske krav krever. Dette krever at alle risikofylte områder gjennomgås planmessig. Videre skal internrevisjonsplanen sikre at den ivaretar styrets behov.

Gjennom internrevisjonens årsplan implementeres styrets føringer i instruks for internrevisjonen. Internrevisjonsplanen skal gi styret nødvendig grunnlag til å kunne fatte beslutninger knyttet til internrevisjonens prioriteringer, ressursbruk og kompetanse. Revisjonsplanen inneholder derfor en beskrivelse av hvilke internrevisjonsaktiviteter og prosjekter som prioriteres, ressursomfang og en presentasjon av internrevisjonsteamet, deres kompetanse og erfaringsbakgrunn.

Revisjonsplanen utarbeides hvert år basert på internrevisjonens risikovurdering, samt mottatte innspill fra ledelsen. Planen skal sikre at sentrale risikoer og utfordringer i forhold til virksomhetens mål og strategier dekkes.

Internrevisjonen utfører en rekke revisjonsprosjekter hvert år, hvor det utarbeides en rapport for hvert prosjekt som gjengir de vesentligste funn og anbefalinger.

B.5 AKTUARFUNKSJONEN

Aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS er definert som en kontrollfunksjon innenfor risikostyringssystemet. Dersom det identifiseres svakheter i konsernets samlede aktuarfunksjoner skal aktuar i SpareBank 1 Gruppen AS komme med innspill til forbedringer. Aktuarfunksjonen utfører oppgaver på vegne av styret. Etablering av aktuarfunksjonen reduserer ikke styrets og ledelsens ansvar. Aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS rapporterer personalmessig til CRO, men har direkte tilgang til styret og ledelsen, uavhengig av øvrige rapporteringslinjer og organisasjonsform.

Aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS har et konsernovergripende ansvar, og skal ikke duplisere ansvar og arbeidsoppgaver som inngår i aktuarfunksjonene i SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS skal derfor adressere sine oppgaver i konsernperspektivet, hvilket betyr at SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS vurderes samlet.

Aktuarfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS gir råd til styret, og foretar en vurdering av følgende hovedområder gitt i Solvens II regelverket:

- Konsernets samlede forsikringsrisiko.
- Forholdet mellom eiendeler og forpliktelser (ALM), og effekt på konsernets solvensposisjon.
- Konsernets solvensposisjon gitt fremskrivninger som følge av stress-, og scenarionalyse av forsikringstekniske avsetninger.
- Policy for forsikringsrisiko i SpareBank 1 Gruppen AS.
- Konsernets samlede reassuranseprogram, og policy for reassuranse sett opp mot risikotoleranse og kapitalmål.
- Metodikk benyttet for å beregne forsikringstekniske avsetninger.
- Bidra til en effektiv implementering av konsernets risikostyringsystem, herunder foreta en evaluering av styring og kontroll av forsikringsrisiko.

B.6 UTKONTRAKTERING

SpareBank 1 Gruppen konsern skal ha en effektiv prosess som skal sikre tilfredsstillende etterlevelse av regelverk, og at selskapet ikke påføres tap eller sanksjoner som følge av ekstern aktørs brudd på avtaler og regler knyttet til utkontraktering. Dette skal skje gjennom:

- Et tydelig definert ansvarsforhold for alle utkontrakterte tjenester/ system.
- Avtaler med utkontraktører som er tydelig i forhold til ansvar og forventning, samt muliggjør innsyn, og sanksjoner i tilfelle brudd.
- Å sikre at leverandøren har etablert tilfredsstillende internkontrollsystemer, herunder beredskapsplaner.
- En effektiv og sikker rapportering av nødvendig data fra leverandøren til konsernets selskaper.
- En effektiv prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av avtalen.

Før utkontraktering skal det gjennomføres en behovsanalyse for å vurdere om prosessen eller funksjonen som er tenkt utkontraktert kan håndteres internt. Før en eventuell avtaleinngåelse skal det gjennomføres en vurdering av potensielle leverandører av tjenesten samt en risiko- og lønnsomhetsvurdering av de ulike leverandørene. Risikovurderingene skal inneholde en vurdering av de potensielle leverandørenes kompetanse og ressurser til å utføre oppdraget, data systemer og rutiner, selskapenes internkontroll- og compliance-system og beredskapsplaner. I tillegg skal risikovurderingen inneholde en vurdering av selskapenes økonomiske stilling og sannsynlighet for mislighold og annen ikke-oppfyllelse av forpliktelsene. Vurderingene skal foreligge skriftlig. En forhøyet risiko skal utlede etterspørsel etter ny/ mer informasjon, eller vurdering av alternative leverandører.

Det skal foreligge skriftlige rutinebeskrivelser for den utkontrakterte tjenesten som skal sikre at oppgavene utføres korrekt. Det skal løpende gjøres en vurdering av den leverte tjeneste, og om den er i henhold til avtaler, og SLA-avtaler. Eieren av den utkontrakterte tjenesten skal minimum årlig gjennomføre en vurdering av selskapets evne til å levere den avtalte tjeneste (fare for insolvens, konkurs, nedleggelse, oppkjøp eller lignende). En forhøyet risiko må utlede handlinger som å etterspørre mer informasjon, starte en vurdering av alternative leverandører, eller vurdere å hente tilbake den utkontrakterte tjeneste.

I tabellen nedenfor vises en oversikt over vesentlige utkontrakterte tjenester i SpareBank 1 Gruppen konsern.

Utkontrakterte funksjoner/opp gaver	Jurisdiksjon	Tjenesten som leveres
Internrevisjon	Norge	Innehar internrevisjonsfunksjonen for konsernet
Fonds-administrasjon	Storbritannia	Depotjenester, back- og mid office oppgaver for SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS
Pensjons-forvaltning	Norge	Drift og forvaltning av ytelsespensjon for SpareBank 1 Forsikring AS

Tabell 21: Oversikt over vesentlige utkontrakterte tjenester

B.7 ANDRE OPPLYSNINGER

Informasjonen i kapittel B gir et korrekt og hensiktsmessig bilde av selskapets system for risikostyring og internkontroll gjennom perioden.

C.RISIKOPROFIL

Konsernets risikostyring skal bidra til trygghet for kunden i tillegg til å gi god avkastning for eier innenfor et akseptabelt risikonivå. Risikonivået skal stå i samsvar med styrets risikoappetitt. God risikostyring innebærer styring og kontroll av risikobildet i alle prosesser og ledd i virksomheten. Selskapets interne og eksterne kontrollaktiviteter skal sikre at definerte risikogrenser overholdes og at eksisterende risikobilde er godt kommunisert i organisasjonen.

Kvantifiseringen av konsernets risiko gjøres basert på Pilar 1 og 2 under Solvens II. Konsernet beregner Pilar 1 konsolidert etter standardformelen. Konsernet benytter metode 1, full konsolidering, for beregning av kapitalkravet. Konsernets risikoprofil basert på risikoklassifisering/undermoduler etter Pilar 1 er behandlet i dette kapittelet. I tillegg omtales likviditetsrisiko og andre vesentlige risikoer.

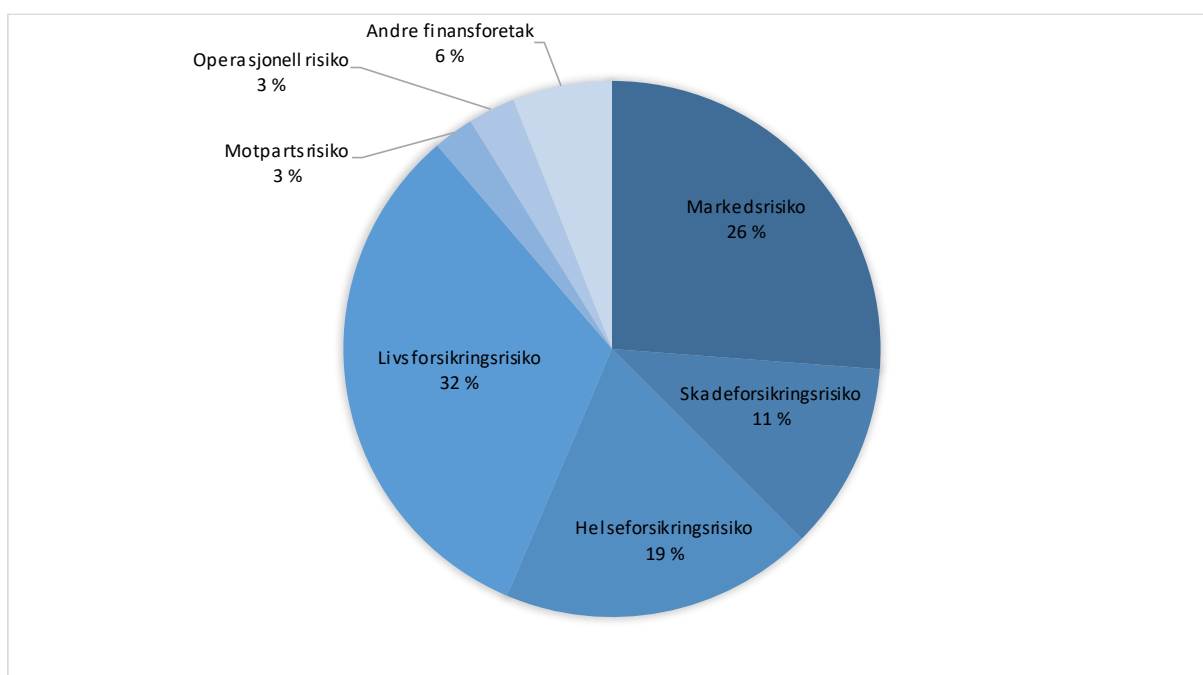
Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har besluttet å innføre et kapitalmål for konsernet på 150 prosent av SCR. Tilsvarende er det etablert kapitalmål på 160 prosent i SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og et kapitalmål fra 140-160 prosent i SpareBank 1 Forsikring AS.

Figur 2: Overordnet risikoprofil basert på standard formelen

Solvenskapitalkrav for SpareBank 1 Gruppen konsern pr. 31.12.18 utgjorde 7.139 mill. kroner og solvenskapitalen utgjorde 11.674 mill. kroner, tilsvarende en solvensmargin på 164 %, redusert fra 166 % sammenlignet med 31.12.17. Reduksjonen skyldes endringer i både solvenskapital og solvenskapitalkrav. Solvensmargin etter etableringen av Fremtind Forsikring AS per 01.01.19, medfører ingen vesentlig endring i konsernets risikoprofil. Estimert solvensmargin per 01.01.19 er 169 % for SpareBank 1 Gruppen konsern.

Tabellen nedenfor viser hvordan konsernets beregnede risiko var fordelt pr. 31.12.18 mellom de ulike hovedkategoriene i standardformelen under Solvens II. Solvensmarginen på 164 % er over konsernets definerte kapitalmål på 150 %.

Figur 3: Fordeling av hovedkategorier risiko etter standardmetoden

SCENARIOANALYSE

SpareBank 1 Gruppen AS gjennomfører scenarioanalyser for å overvåke hvordan konsernets solvensmargin vil kunne påvirkes av ulike hendelser, se eksempler gitt i Tabell 22. Scenarioanalyser gjennomføres for å gi god innsikt i hvilke markedshendelser, samt øvrige interne og eksterne faktorer, som kan påvirke konsernets kapitalsituasjon vesentlig. Scenarioene er gjennomført konsistent i datterselskapene, for deretter å konsolideres i konsernet som helhet. De gjennomførte analysene danner grunnlag for fastsettelse av eventuelle tiltak.

Scenario	Beskrivelse	Hypighet
Strategi	Fremskriving av solvensmarginen i en 5 års tidsperiode, med utgangspunkt i prognosen som utarbeides til strategien.	Årlig i forbindelse med strategiarbeidet
Nedgang i finansmarkedene	Fremskriving av solvensmargin i en 5 års periode, der aksjer, eiendom og obligasjoner faller i verdi.	Årlig i forbindelse med ORSA-prosessen
Prispres og avgang	Fremskriving av solvensmargin i en 5 års periode med økt avgang og reduksjon i premier.	Årlig i forbindelse med ORSA-prosessen

Tabell 22: Scenarioanalyser SpareBank 1 Gruppen konsern

I tillegg utarbeides spesifikke økonomiske, katastrofe-, og ulykkesenarioer, og markedssenarioer i SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Forsikring AS.

C.1 FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisiko omfatter de risikoer konsernet er eksponert for gjennom selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Forsikringsrisiko omfatter modulene for forsikringsrisiko liv og forsikringsrisiko helse, og forsikringsrisiko skade etter standardmetoden.

SpareBank 1 Forsikring AS har eksponering mot forsikringsrisiko liv. SpareBank 1 Skadeforsikring AS har eksponering mot forsikringsrisiko skade. Begge selskapene har eksponering mot forsikringsrisiko helse. For SpareBank 1 Gruppen konsern konsolideres risikoen samlet for konsernet.

FORSIKRINGSRISIKO LIV

Forsikringsrisiko liv omfatter de risikoene SpareBank 1 Forsikring AS er eksponert for knyttet til livsforsikring, som vist i figuren nedenfor.

Figur 4: Forsikringsrisiko liv

I Tabell 23 gis en nærmere forklaring av de ulike risikotypene som hører til forsikringsrisiko liv.

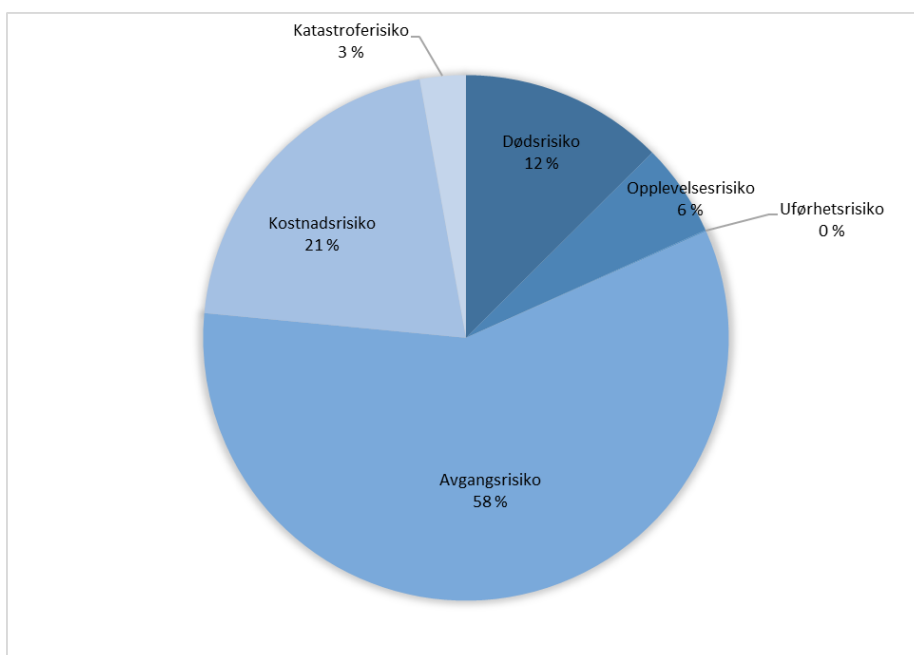
Risikotype	Forklaring
Dødsrisiko	Risiko for tap knyttet til at dødeligheten blir høyere enn beste antakelse, og at selskapet derfor får flere dødsrisikoutbetalinger enn forutsatt.
Opplevelsesrisiko	Risiko for tap knyttet til at dødeligheten blir lavere enn beste antakelse, og at selskapet derfor må utbetale pensjoner over en lengre periode enn forutsatt.

Risikotype	Forklaring
Uførhetsrisiko	Risiko for tap knyttet til at uførheten blir høyere eller reaktiveringen lavere enn beste antakelse, og at selskapet derfor får høyere uføreutbetalinger enn forutsatt.
Kostnadsrisiko	Risikoen for tap knyttet til at kostnadene og inflasjonen blir høyere enn beste antakelse, slik at selskapet får høyere administrasjonsutgifter enn forutsatt.
Avgangsrisiko	Risiko for tap knyttet til at avgangen avviker fra beste antakelse. Med avgang menes alle lovbestemte eller kontraktsmessige rettigheter kunden har til å avslutte, gjenkjøpe, redusere eller innskrenke kontrakten.
Katastroferisiko	Risiko for tap fordi erstatninger knyttet til dødelighet, uførhet, ulykke eller sykdom øker som følge av en katastrofe knyttet til ulykke eller pandemi. Dersom mange av selskapets kunder med samlet høy forsikringsrisiko oppholder seg på samme sted, for eksempel i samme bygning, utgjør dette en konsentrasjonsrisiko.

Tabell 23: Risikotyper Forsikringsrisiko liv

Under forsikringsrisiko liv utgjør avgangs-, kostnads- og dødsrisiko de største risikoene. Avgangsrisikoen fremkommer som tap på eiers kapital ved umiddelbar frivillig avgang. For produkter med god lønnsomhet vil dette kunne ha vesentlig betydning for SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Gruppen konserns solvensposisjon, da fremtidig forventet resultat til eier vil reduseres. Kostnadsrisiko regnes som tap på eiers resultat gitt økt kostnadsnivå på 10 prosent og en kostnadsinflasjon på 1 prosent årlig i forhold til beste estimat. I og med at flere av produktene regnes frem til kontraktens utløp får dette en betydelig negativ effekt. Dødsrisiko stammer i stor grad fra individuell kapital død og gruppeliv død. Figur 5 viser den prosentvise fordelingen av forsikringsrisiko per risikoelement.

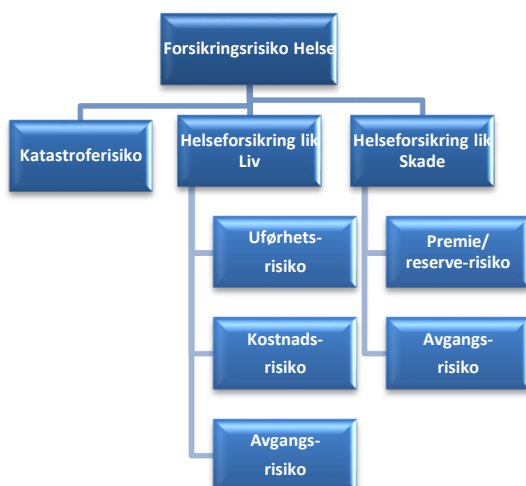
Figuren nedenfor viser prosentvis brutto fordeling av forsikringsrisiko brutt ned på de ulike risikoelementene.

Figur 5: Forsikringsrisiko Liv

FORSIKRINGSRISIKO HELSE

Forsikringsrisiko helse omfatter de risikoene SpareBank 1 Gruppen konsern er eksponert for knyttet til helseforsikring, som vist i figuren nedenfor. SpareBank 1 Gruppen konsern har eksponering mot katastroferisiko helse, og helseforsikring lik skade i både SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

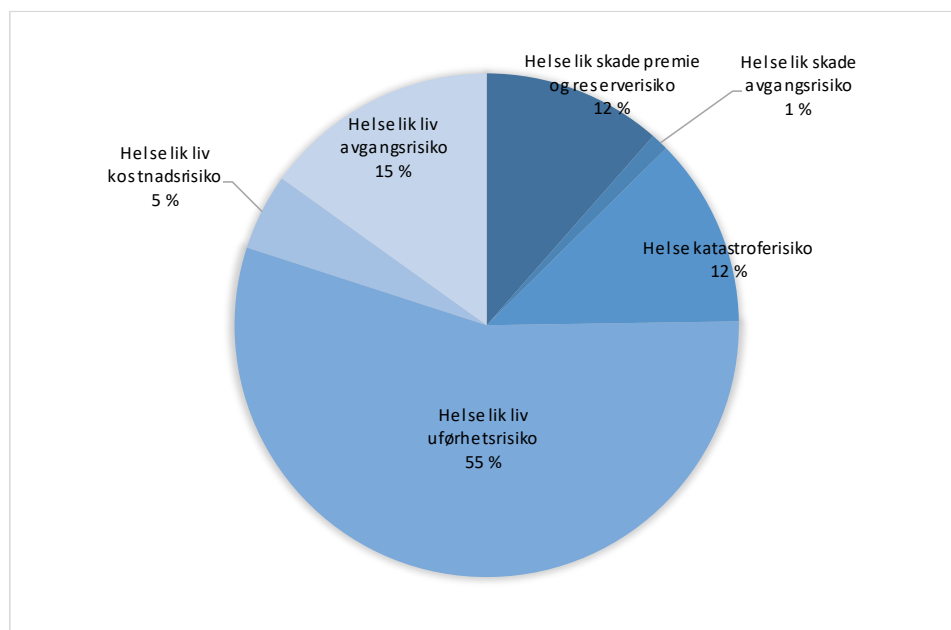
Figur 6: Risikokategorier Forsikringsrisiko Helse

I Tabell 24 gis en nærmere forklaring av de ulike risikotypene som hører til Forsikringsrisiko Helse.

Risikotype	Forklaring
Katastrofe-, uførhets-, kostnads- og avgangsrisiko	Se definisjon gitt i Tabell 23.
Premie- og reserve risiko	Risiko for at premier og tilhørende premie-reserver ikke er tilstrekkelige i forhold til de forpliktelser selskapet har påtatt seg ved inngåelse av forsikringskontrakter (tegningsrisiko), og risiko for at erstatningsavsetningene og utbetalingsreservene ikke er tilstrekkelige i forhold til de krav avsetningene skal dekke (reserverisiko). Kostnadsrisikoen en del av premierisikoen i dette segmentet.

Tabell 24: Risikotyper Forsikringsrisiko Helse

Under Helseforsikring-lik-liv utgjør uførhet den største risikoen. For Helseforsikring-lik-skade er premie/reserverisiko den største risikoen. Fordelingen av helseforsikringsrisiko pr. element fremgår av Figur 7.

Figur 7: Forsikringsrisiko helse SpareBank 1 Gruppen konsolidert

FORSIKRINGSRISIKO SKADE

Forsikringsrisiko skade er begrenset til selskapet SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og omfatter de risikoene selskapet er eksponert for gjennom sin forsikringsvirksomhet. Disse fordeler seg på følgende risikokategorier:

Figur 8: Forsikringsrisiko skade

I Tabell 25 gis en nærmere forklaring av de ulike risikotypene som hører til Forsikringsrisiko Helse.

Risikotype	Forklaring
Premie- og reserverisiko	Se definisjon gitt i Tabell 24.
Avgangsrisiko	Se definisjon gitt i Tabell 23.
Katastroferisiko	Katastroferisiko oppstår som følge av feil i håndtering av aggregering og/eller akkumulering av risiko. Dette kan resultere i økt eksponering for katastroferisiko som for eksempel <ul style="list-style-type: none"> Naturkatastrofe Menneskeskapte katastrofer som terror og eksplosjon/brann Pandemi, masseulykke og konsentrasjon av mennesker som beskrevet

Tabell 25: Risikotyper Forsikringsrisiko skade

FORSIKRINGSRISIKO - KONSENTRASJON

Konsernets risikotoleranse knyttet til tegning av forsikringsrisiko er uttrykt gjennom selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS sine kjerneprosesser og retningslinjer knyttet til risikoovertagelse, samt produktutvikling og prising.

SpareBank 1 Forsikring AS har retningslinjer for risikoutvelgelse både for bedrifts- og privatmarked som risikovurdering, risikoklassifisering, helsevurdering og beløpsgrenser på forsikringssum ved tegning. Dette er imidlertid ikke knyttet direkte opp mot konsentrasjonsrisiko.

SpareBank 1 Skadeforsikring AS har definerte underwritingsregler innenfor både privat- og bedriftsmarked. Selskapets konsentrasjonsrisiko knyttet til forsikring er hovedsakelig kumulerisiko innenfor brannforsikring og yrkesskadeforsikring. Forsikring av eget bygg – Hammersborggata 2 og yrkesskadeforsikring for egne ansatte i samme bygg utgjør de største risikoene. Eksponeringen er beskyttet gjennom selskapets gjenforsikringsprogram.

FORSIKRINGSRISIKO - RISIKOREDUKSJONSTEKNIKKER

For å redusere forsikringsrisikoen benytter selskapene SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS seg av gjenforsikringsavtaler.

Vurdering av reassuranse inngår som en del av SpareBank 1 Forsikring AS produktutviklingsprosess for alle nye produkter og endring av eksisterende produkter. Videre er selskapets risikoprofil og risikobærende evne sentrale faktorer ved bestemmelse av hensiktsmessige former for reassuranse. Selskapets reassuranse policy gir handlingsregler for å redusere selskapets risiko pr. person/gruppe samt selskapets katastroferisiko.

SpareBank 1 Skadeforsikring AS styrer forsikringsrisikoen gjennom selskapets fastsatte tegningsregler innenfor definerte områder. Gjennom selskapets resultatstyring sikres nødvendige lønnsomhetstiltak slik at forsikringsrisikoen reduseres. Videre benytter selskapet seg også av gjenforsikringsavtaler for å redusere forsikringsrisikoen. Disse avtalene er gjenstand for årlig fornyelse.

C.2 MARKEDSRISIKO

Konsernet er eksponert mot markedsrisiko gjennom investeringsporteføljene i selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Markedsrisiko består av risiko knyttet til negativ verdiutvikling i aksjer, renter, kredittmarginer (spread), valuta og eiendom. I tillegg vil selskapene kunne ha mulighet til å ha en mindre andel av alternative investeringer som for eksempel hedgefond og private equity.

Markedsrisiko	
Risikokomponent	Forklaring
Aksjerisiko	Aksjerisiko er risiko knyttet til endring i markedsverdi for posisjoner i egenkapitalinstrumenter, herunder aksjer, aksjefond, kombinasjonsfond, hedgefond og private equity, samt derivater med egenkapital-instrumenter som underliggende.
Renterisiko	Renterisiko defineres som endring i markedsverdier på selskapets investeringer i obligasjons- og sertifikatmarkedet samt selskapets forsikringsforpliktelser som følge av endring i markedsrentene.
Eiendomsrisiko	Eiendomsrisiko er risiko knyttet til verdiutvikling på selskapets posisjoner i fast eiendom, samt derivater med eiendom som underliggende. Eventuelle plasseringer i eiendomsfond som ikke har et vesentlig innslag av lånefinansiering medregnes under vurderingen av eiendomsrisiko.
Kredittmarginrisiko (spreadrisiko)	Kredittmarginrisiko er risiko for endring i markedsverdi på selskapets investeringer i rentepapirer som følge av endring i kredittmarginer for ulike kreditttrating klasser.
Valutarisiko	Valutarisiko er risiko for tap som oppstår som følge av endring i kursen mellom norske og utenlandske valutaer.

Tabell 26: Risikotyper markedsrisiko

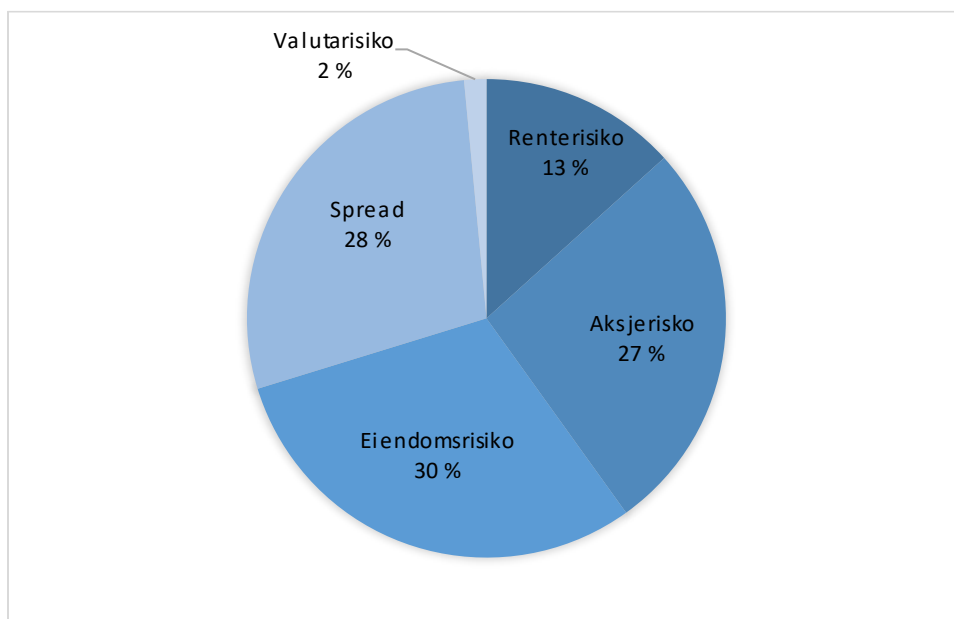
Selskapene har i hovedsak investeringer i rente-, aksje-, og eiendomsmarkedet. For SpareBank 1 Forsikring AS, er den finansielle risikoen blant annet knyttet til om selskapet klarer å innfri den årlige rentegarantien hvert år og på lang sikt knyttet til de forsikringstekniske avsetninger.

I det konsoliderte perspektivet for konsernet stresses eiendom i undermodulen eiendomsrisiko. For SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er de samme investeringene (eiendomsdøtre) å anse som strategiske aksjeinvesteringer, og stresses følgelig som aksjer og ikke som eiendom under standardmetoden.

Aksjerisiko, kredittmarginrisiko (spreadrisiko), og eiendomsrisiko er de største markedsrisikoene beregnet etter standardmetoden for konsernet.

For renterisiko beregnes hva som gir størst negativ effekt av rentefall og renteoppgang. Pr. 31.12.18 er det rentenedgang som gir størst beregnet tap.

Figuren nedenfor viser prosentvis fordeling av selskapets markedsrisiko brutt ned på de ulike risikoelementene.

Figur 9: Markedsrisiko SpareBank 1 Gruppen konsolidert

FORSIKTIGHETSPRINSIPPET

Rammer og retningslinjer for styring av markedsrisiko følger av selskapenes investeringsstrategi som er vedtatt av styret av de respektive styrene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Selskapenes markedsrisiko er for det vesentligste relatert til renterisiko, spreadrisiko, aksjerisiko og eiendomsrisiko. Eksponeringen mot utenlandsk valuta i investeringsporteføljen er valutasikret til NOK, noe som reduserer valutarisikoen til et relativt sett begrenset nivå.

Diversifisering og spredning av de ulike risikotypene og verdipapirene i investeringsporteføljen er sentralt i investeringsstrategien og tilhørende retningslinjer. Hovedformålet er at ingen forvaltere, enkelt fond eller enkeltinvesteringer skal kunne dominere avkastningen og risikoen i porteføljen. Det benyttes derfor flere forvaltere og det settes krav til maksimal konsentrasjon mot motparter der det er relevant og kan være en utfordring.

Selskapene benytter eksterne forvaltere i forvaltningen av hhv aksjer og renter, og utvelgelsen av forvaltere skjer på uavhengig basis.

Styrene setter prosentuelle rammer for hver aktivaklasse, i tillegg setter også styrene rammer innenfor aktivaklassene. Rammene i kapitalforvaltningen er ment å sikre at porteføljen og investeringene er i tråd med forsiktighetsprinsippet. Rammene og strategien sikrer dermed at investeringene har riktig profil og eksponering med tanke på kredittkvalitet, likviditet, prising, målbarhet med mer. Eksempelvis er det blant annet krav til hvor stor del av porteføljen som skal være i Investment grade rentepapirer og hvor stor del som kan være i såkalte High yield rentepapirer, med noe høyere risiko og forventet avkastning.

Ved investering i nye produkter, aktivaklasser eller instrumenter vil det gjennomføres utstrakt testing og inngående vurderinger før man investerer i disse. Dersom det på basis av vurderingene og undersøkelsene besluttes å investere i en ny type instrument eller aktivaklasse, vil man normalt eksponere et mindre beløp for å sikre at selskapets rutiner og systemer kan håndtere dette innen eksponeringen økes til et mer vesentlig nivå.

RISIKOKONSENTRASJON

Konsernets investeringsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS anses veldiversifiserte både med hensyn på allokering mellom ulike aktivaklasser samt at ingen enkeltinvesteringer utgjør en uforholdsmessig stor andel av investeringene. Selskapet anses å ha en forsvarlig risikokonsentrasjon innenfor markedsrisiko.

RISIKOREDUKSJONSTEKNIKKER

SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS administrerer de respektive investeringsporteføljer i henhold til risikoprofil med de begrensninger selskapenes styrer fastsetter gjennom blant annet investeringsrammer knyttet til øvre og nedre grense for hver aktivaklasse, durasjoner og kredittrating.

Selskapenes valutaeksponeringer er tilnærmet fullt ut avdekket ved hjelp av handel i valutasikringsderivater gjennom 2018.

C.3 MOTPARTSRISIKO (KREDITTRISIKO)

Motpartsrisiko defineres som risikoen for at konsernet påføres tap som følge av at selskapenes motparter ikke innfrir sine forpliktelser. Motpartsrisiko er inndelt i Type 1 og Type 2, hvorav førstnevnte omfatter gjenforsikringskontrakter, derivatmotparter og bankinnskudd mens sistnevnte omfatter fordringer på formidlere og kunder.

Motpartsrisiko avhenger i stor del av motpartens kredittrating. Kredittratingen for reassurandører overvåkes kontinuerlig av selskapets reassurandørmegler. I tillegg utfører Aktuarfunksjonen en sjekk opp mot Standard & Poor's sin kredittrating database hvert kvartal.

For å redusere motpartsrisiko er det satt rammer for inngåelse av reassuransekontrakter der valgt reassurandør ikke skal ha lavere offisiell rating enn A- og at risikoen skal spres på flere reassurandører. Kredittrating på øvrige motparter kontrolleres av risikostyringsfunksjonene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

Selskapene SpareBank 1 Factoring AS og SpareBank 1 Portefølje AS er selskap i konsernet som er eksponert mot kredittrisiko. Porteføljevirksomheten består i kjøp av misligholdsporteføljer fra banker og andre finansieringsselskaper. Kredittrisiko oppstår som følge av skyldneres evne til å betale, sett opp mot bokført verdi av porteføljene. Kredittrisikoen er beregnet ut fra de regulatoriske kapitalkravene for selskapet. SpareBank 1 Factoring AS gir kreditt med sikkerhet i utestående fakturaer. SpareBank 1 Factoring AS gjennomfører kredittvurdering både av klienter som har factoringkreditt, samt av kunder som factoring-klientene selger til. De av klientens kunder som ikke har en tilstrekkelig kredittkvalitet, vil normalt ikke finansieres. SpareBank 1 Factoring AS har i tillegg kredittforsikret sine største eksponeringer. Basert på at selskapet har gode kredittrutiner både med hensyn til å vurdere den enkelte factoringklient, og rutiner for å analysere factoringklientens kunder, har selskapet en god og diversifisert risikostruktur. Det vurderes ut fra dette at en beregning av kredittrisikoen i forhold til regulatoriske kapitalkrav gir et godt utgangspunkt for å estimere kredittrisikoen på factoringområdet.

C.4 LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisiko er risiko for at enten morselskapet eller et av datterselskapene ikke klarer å betjene forpliktelsene innen forfall uten at det oppstår vesentlige ekstrakostnader. For å unngå dette er likviditetsstyring viktig både på et operasjonelt og strategisk plan.

RISIKOTOLERANSE

Konsernet skal ha moderat til lav likviditetsrisiko. Policyen skal sørge for forsvarlig likviditetsstyring slik at konsernet til enhver tid har tilstrekkelig likviditet til å dekke sine forpliktelser ved forfall.

LIKVIDITETSRESERVER

SpareBank 1 Gruppens likviditetsbehov vil normalt bestå av følgende komponenter:

- a) Kapitalbehov for å dekke løpende driftskostnader og renter i en situasjon der SpareBank 1 Gruppen AS ikke får tilført konsernbidrag eller utbytte fra datterselskapene
- b) Kapitalbehov for å betale renter og forfall på eksisterende lån
- c) Utbytte til eierne og konsernbidrag eller utbytte til datterselskap
- d) Oppkjøp av virksomhet
- e) Finansiering av virksomhet i datterselskap gjennom tilførsel av egenkapital og/eller lån

Målsatt likviditetsreserve skal utgjøre 150 mill. kroner. Dersom likviditetsreserven ligger lavere enn 100 mill. kroner skal det rapporteres til administrerende direktør og det skal fremlegges en plan for hvordan man så raskt som mulig skal komme tilbake til en likviditetsreserve på 150 mill. kroner. Den målsatte likviditetsrammen må ses opp mot at selskapet har etablert trekkmuligheter i eierbankene.

Det legges til grunn at utbytte og eventuelle større oppkjøp/selskapetableringer eller kapitaltilførsler til SpareBank 1 Gruppens datterselskap, ref. punkt c)-d), i utgangspunktet ikke skal dekkes av likviditetsreserven. Beholdning av likvide eiendeler kan omfatte kontanter, bankinnskudd, omsettelige verdipapirer som er gjenstand for kontinuerlig omsetning og kommitterte kredittfasiliteter.

FINANSIERING

Konsernet finansieres av eierbankene gjennom en kombinasjon av langsiktig og kortsiktig finansiering. Ved behov vil konsernet også kunne benytte innlån i sertifikat- og obligasjonsmarkedet som finansieringskilde.

Konsernet skal til enhver tid sørge for tilstrekkelig stabil og diversifisert langsiktig finansiering i forhold til sine eiendeler.

SpareBank 1 Gruppen AS har inngått en konsernkontoordning med datterselskapene. I den forbindelse er det etablert en samlet kreditttramme. Ubenyttet kreditt, utover de rammene som er tildelt datterselskapene gjennom konsernkontoordningen, inngår som en del av likviditetsreserven.

PROGNOSE

Det utarbeides månedlige likviditetsprognoser for konsernet.

STRESSTESTER

Det gjennomføres kvartalsvise stresstester der hensikten er å avdekke vesentlige risikoområder innenfor selskapets likviditetsstyring og finansiering. I stresstestene hensyntas selskapspecifikke forhold, markedsrelaterte hendelser og ulike scenarier og tidshorisoner. Erfaringene fra stresstestene skal brukes når styret vurderer rammer for likviditetsrisiko og risikotoleranse og oppdaterer beredskapsplanen.

BESLUTNINGSTAKER OG ANSVARLIG

Policy for likviditetsstyring og finansiering beslutes av styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Stabsrolle CFO er hovedansvarlig for policyen, og også ansvarlig for den løpende likviditetsoppfølgingen. CRO følger opp målsatt likviditetsreserve og rapporterer likviditetsstatus. Dette inngår i den kvartalsvise risikorapporteringen til styret.

FORTJENESTE I FREMTIDIGE PREMIE

Beregningen av "Expected profits in future premiums" (EPIFP) gjøres på hver homogene risikogruppe og samles i en post. Pr. 31.12.18 var den beregnede fortjenesten i fremtidige premie på 8.862 mill. kroner for SpareBank 1 Forsikring AS. For SpareBank 1 Skadeforsikring AS var den beregnede fortjenesten i fremtidige premie 303 mill. kroner.

C.5 OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risikoen for tap som en følge av sviktende interne rutiner eller prosesser. Dette kan relatere seg til menneskelig svikt, systemsvikt eller eksterne hendelser.

Den operasjonelle risikoen favner således over alle øvrige risikokategorier og er ment å adressere disse i den grad de ikke eksplisitt er dekket av de respektive risikokategoriene. Operasjonell risiko under standardformelen omfatter ikke risiko relatert til strategiske beslutninger eller omdømmerisiko.

Kapitalkravet for den operasjonelle risikoen beregnes under standardformelen basert på et volummål for premie og reserver i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

SpareBank 1 Gruppen AS har også en policy for styring og kontroll av operasjonell risiko som gir overordnede føringer for sikre at konsernet samlet sett har effektive og hensiktsmessige prosesser for styring og kontroll av operasjonell risiko.

Videre er det etablert et kontrollmiljø som omfatter internkontrollgjennomgang, risikoworkshops, hendelsesdatabase for registrering av uønskede hendelser samt en risikostyringsdatabase for oppfølging av tiltak. Det foretas også en kartlegging av den operasjonelle risikoen i forbindelse med oppfyllelse av IKT-forskriften, dette gjøres gjennom en årlig COBIT-undersøkelse (Control Objectives for Information Technology).

C.6 ANDRE VESENTLIGE RISIKOER

Gjennom konsernets ORSA prosess identifiseres også risiko av mer strategisk og forretningsmessig karakter. Strategisk risiko defineres som risiko for tap som følge av manglende evne til å implementere forretningsplaner, feilvalgte strategiske beslutninger, manglende allokering av ressurser, eller tilpasninger av forretningen til endringer i markedet. Forretningsmessig risiko defineres som risiko for tap som følge av uventede endringer i juridiske rammebetingelser, endringer i eksterne politiske, økonomiske og sosiale forhold.

Strategisk og forretningsmessig risiko har stort fokus i selskapet og følges opp løpende. Dette innebærer å følge nøye med på utvikling i rammebetingelser, endringer i eksterne politiske, økonomiske og sosiale forhold.

C.7 ANDRE OPPLYSNINGER

Informasjonen i kapittel C gir et korrekt og hensiktsmessig bilde av selskapets risikoprofil gjennom rapporteringsperioden.

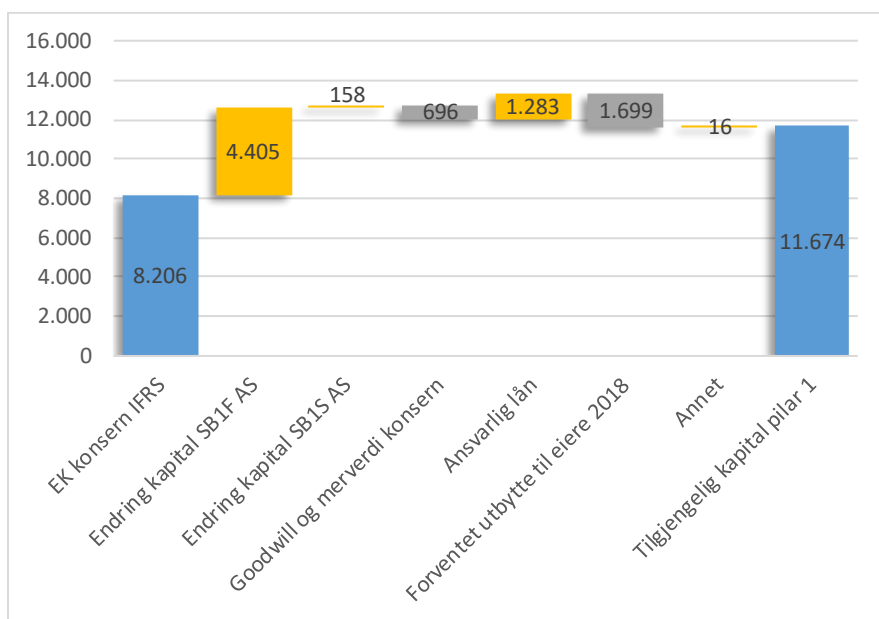
D. VERDSETTING FOR SOLVENSFORMÅL

SpareBank 1 Gruppen har på konsolidert nivå utarbeidet Solvens II balanse, og regulatorisk kapitalkravsberging (SCR) per 31.12.18. I dette avsnittet redegjøres for de gruppespesifikke aspekter som fremkommer både på kapitalkravet, og ansvarlig kapital.

Liv- og skadeselskapet er underlagt årsregnskapsforskriften når de utarbeider ordinært årsregnskap. Det er få forskjeller mellom deres regnskap og regnskap utarbeidet etter IFRS. I Solvens II balansen konsoliderer SpareBank 1 Gruppen liv- og skadeselskapet med morselskapet, og tar inn øvrige datterselskaper SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, Conecto AS, ODIN Forvaltning AS og LOfavør AS etter egenkapitalmetoden. Justeringene som liv- og skadeselskapet foretar på verdsettelse i Solvens II videreføres i konsernregnskapet.

SOLVENSKAPITAL/ ANSVARLIG KAPITAL

I utarbeidelsen av ansvarlig kapital på konsolidert nivå for SpareBank 1 Gruppen konsern vises i figuren nedenfor en bro fra IFRS egenkapital til ansvarlig kapital under Solvens II.

Figur 10: Endringer fra EK IFRS til tilgjengelig solvenskapital pilar 1 SB1G konsern

- Egenkapital SpareBank 1 Gruppen IFRS konsolidert per 31.12.18: 8.206 mill. kroner
- Endret ansvarlig kapital som følge av overgang til markedsverdier i SpareBank 1 Forsikring AS: 4.405 mill. kroner.
- Endret ansvarlig kapital som følge av overgang til markedsverdier i SpareBank 1 Skadeforsikring AS: 158 mill. kroner.
- Fratrasket goodwill og merverdier konsern: -696 mill. kroner.
- Fondsobligasjonslån på 1.000 mill. kroner i SpareBank 1 Forsikring AS legges til som tier 2 kapital. Tilsvarende legges det til et ansvarlig lån i morselskapet på 283 mill. kroner som tier 2 kapital. Samlet utgjør dette 1.283 mill. kroner.
- Avsatt utbytte til eier er tatt ut av ansvarlig kapital på - 1.699 mill. kroner.
- Øvrige poster er totalt 16 mill. kroner.
- Per 31.12.18 gir dette en ansvarlig kapital på Solvens II konsolidert nivå på 11.674 mill. kroner.

VERDIVURDERING FOR SOLVENSFORMÅL

Verdivurdering av forsikringstekniske avsetninger er beskrevet i de kvalitative rapportene for SpareBank 1 Forsikring AS, og Fremtind Forsikring AS. De samme verdivurderingsprinsipper som er benyttet i forsikringsselskapene er videreført konsistent på gruppenivå.

E. KAPITALSTYRING

Konsernet har etablert et internt fastsatt mål for solvensmargin etter Solvens II, hvor kapitalmålet er definert til 150 prosent solvensmargin ut ifra Pilar 1 standardmetoden. For SpareBank 1 Forsikring AS er kapitalmålet definert ut fra et intervall på 140-160 prosent solvensmargin. I SpareBank 1 Skadeforsikring AS er kapitalmålet definert til 160 prosent solvensmargin.

Det fastsatte kapitalmålet er styrende i forhold til konsernets og datterselskapenes strategi for kapitalstyring, og tillegges vesentlig vekt ved vurderinger knyttet til kapitalbehov. Gjennom konsernets ORSA prosess foretas det fremskrivninger av kapitalbehov, både under mer normale/forventede scenarioer samt ulike stressscenarioer. Fremskrivningene gjøres med tidshorison på 5 år. Konsernets ORSA prosess er førende i forhold til å fastsette mål for kapitaliseringen samt identifisere behov for tiltak. Solvensmarginen pr. utgangen av 2018 er på 164 prosent for SpareBank 1 Gruppen konsolidert. Per 01.01.19 med Fremtind Forsikring AS inkludert øker estimert solvensmargin til 169 prosent.

Utbyttepolitikk

SpareBank 1 Gruppen AS har som mål å utbetale 60-70 prosent av overskuddet på konsolidert nivå som netto utbytte. Ved fastleggelse av utbytte for SpareBank 1 Gruppen AS skal det legges vesentlig vekt på at man har en tilfredsstillende solvensmargin, basert både på gjeldende regelverk og de mål som er fastsatt av styret. I vurderingen av solvenssituasjonen skal det hensyntas kapitalbehov for fremtidig vekst samt selskapets ORSA-beregninger og likviditetssituasjon. Det er resultat etter skatt i morselskapet, SpareBank 1 Gruppen AS, som danner grunnlag for fastsettelse av størrelsen på utbyttet. Styrets forslag til utbytte for 2018 vektlegger at konsernet vurderes å være tilstrekkelig kapitalisert.

E.1 ANSVARLIG KAPITAL

Konsernets tilgjengelige kapital er på 11.674 mill. kroner pr. 31.12.18, redusert fra 12.035 mill. kroner på samme tidspunkt året før. Spesifikasjon av solvenskapitalen følger av tabellen nedenfor:

Solvenskapital per 31.12.18	SB1G konsolidert			
	Total	Tier 1	Tier 2	Tier 3
MNOK				
Innskutt egenkapital	2.400	2.400		
Avstemmingsreserve	6.982	6.982		
Ansvarlige lån	1.283		1.283	
Risikoutjevningfond	79		79	
Naturskadefondet	929		929	
Solvenskapital	11.674	9.382	2.292	

Tabell 27: Tilgjengelig solvenskapital pr. 31.12.19

Konsernets tilgjengelige solvenskapital har således redusert med 361 mill. kroner i 2018. Den ansvarlige lånekapitalen er uendret gjennom året.

Forsikringstekniske avsetninger til markedsverdi gir et redusert bidrag til selskapets tilgjengelige kapital, hvor forskjellen mellom bokførte regnskapsmessige verdier og markedsverdi av de forsikringstekniske avsetningene er redusert i perioden.

Endring tilgjengelig kapital 2017-2018 mill. kroner	31.12.18	31.12.17	Endring
Innskutt egenkapital	2.400	2.400	0
Avstemmingsreserve	6.982	7.671	-689
Ansvarlige lån	1.283	1.283	0
Risikoutjevningfond	79	31	48
Avsetning til naturskadefondet	929	649	280
Solvenskapital	11.674	12.035	-361

Tabell 28: Endring tilgjengelig kapital 2017-2018

E.2 SOLVENSKAPITALKRAV OG MINSTEKAPITALKRAV

Under Solvens II beregnes et solvenskapitalkrav (SCR) og et minimumskapitalkrav (MCR). SCR skal representere den kapital et selskap eller konsern må ha for å kunne tåle 99,5 prosent av mulige utfall på ett års sikt. MCR skal tilsvarende reflektere at selskapet minimum må tåle 85 prosent av mulige utfall på ett års sikt.

Ved brudd på SCR stilles det krav fra Finanstilsynet om å levere planer for hvordan selskapet skal kunne oppfylle SCR igjen. Det vil kreves at selskapets styre fremlegger eventuelle tiltak eller forbedringer av solvensposisjonen. I en normalsituasjon må selskapet i løpet av en periode på ni måneder igjen tilfredsstillе SCR kravet.

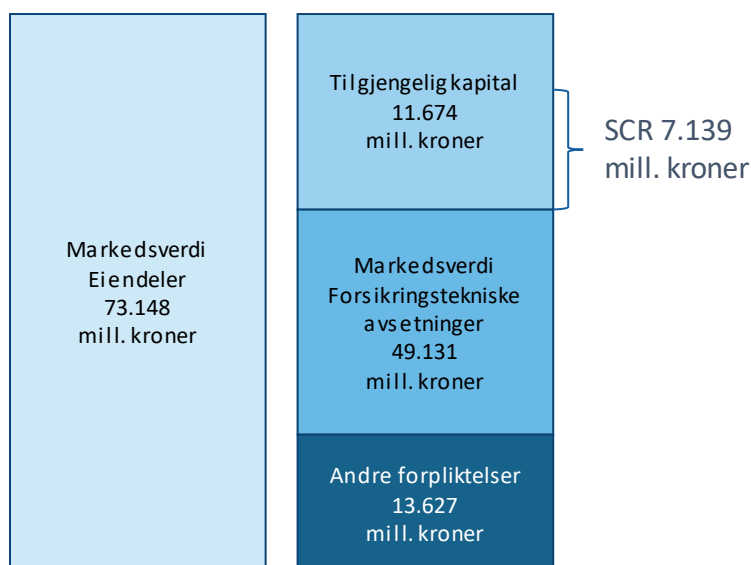
Ved brudd på MCR vil Finanstilsynet kunne frata selskapet konsesjonen dersom ikke selskapet møter kravet i løpet av tre måneder.

MINIMUMSKAPITALKRAV (MCR)

Minimumskapitalkravet til selskapet er på 2.077 mill. kroner pr. 31.12.18, redusert fra 2.168 mill. kroner per 31.12.17. Minimum 80 prosent av minimumskapitalkravet skal bestå av Tier 1 kapital, tilsvarende 1.662 mill. kroner per 31.12.18. Selskapet hadde pr. 31.12.18 Tier 1 kapital på 9.382 mill. kroner og har dermed tilstrekkelig kapital i forhold til MCR.

SOLVENSKAPITALKRAV (SCR)

SCR beregnes basert på sjokk-scenarier mot eiendelene og forpliktelsene. SCR beregnes som BSCR (Basis Solvenskapitalkrav) tillagt operasjonell risiko og fratrukket tapsabsorberende evne. BSCR er beregnet ut fra sjokk av markeds-, livsforsikrings-, helseforsikrings- og motpartsrisiko, samt alle korrelasjonsmatriser gitt av regelverket. Sjokkfaktorene og korrelasjonene mellom de ulike risikoene er gitt i regelverket når konsernet benytter standardmodell.

Figur 11: Solvens II balanseverdier og solvenskapitalkrav per 31.12.18

Beregning pr. 31.12.18 viser at SpareBank 1 Gruppen konsern har et samlet solvenskapitalkrav på 7.139 mill. kroner, redusert fra 7.272 mill. kroner fra året før. Solvenskapitalkravet er redusert med 133 mill. kroner fra 2017 til 2018. Solvenskapitalkravet er hensyntatt diversifisering, tapsabsorberende evne for forsikringstekniske avsetninger, og utsatt skatt ved inntruffet scenario.

Kapitalkrav SII (MNOK)	Pilar 1 SB1G konsolidert		
	31.12.18	31.12.17	Endring
Netto tall risikomoduler			
Markedsrisiko	3.538	3.934	-396
Skadeforsikringsrisiko	1.529	1.590	-61
Helseforsikringsrisiko	2.556	2.595	-39
Livsforsikringsrisiko	4.365	4.774	-410
Motpartsrisiko	331	235	96
Kapitalkrav før diversifisering totalrisiko	12.319	13.128	-809
Korrelasjonseffekt totalrisiko	-4.362	-4.578	216
Kapitalkrav før operasjonell risiko	7.957	8.550	-593
Operasjonell risiko	387	351	36
Regulatorisk kapitalkrav for andre finansforetak	809	511	298
Justering kundemidler gruppenivå	97	114	-17
Tapsabsorberende evne effekt utsatt skattefordel	-2.110	-2.254	144
Kapitalkrav	7.139	7.272	-133
Solvenskapital	11.674	12.038	-364
Solvensmargin	164 %	166 %	-2 %
Minstekapitalkravet MCR	2.077	2.168	-91

Tabell 29: Endring SCR 2017-2018

Markedsrisikoen er redusert med 396 mill. kroner, hovedsakelig med bakgrunn i lavere aksjebeholdning og redusert stressfaktor for aksjer.

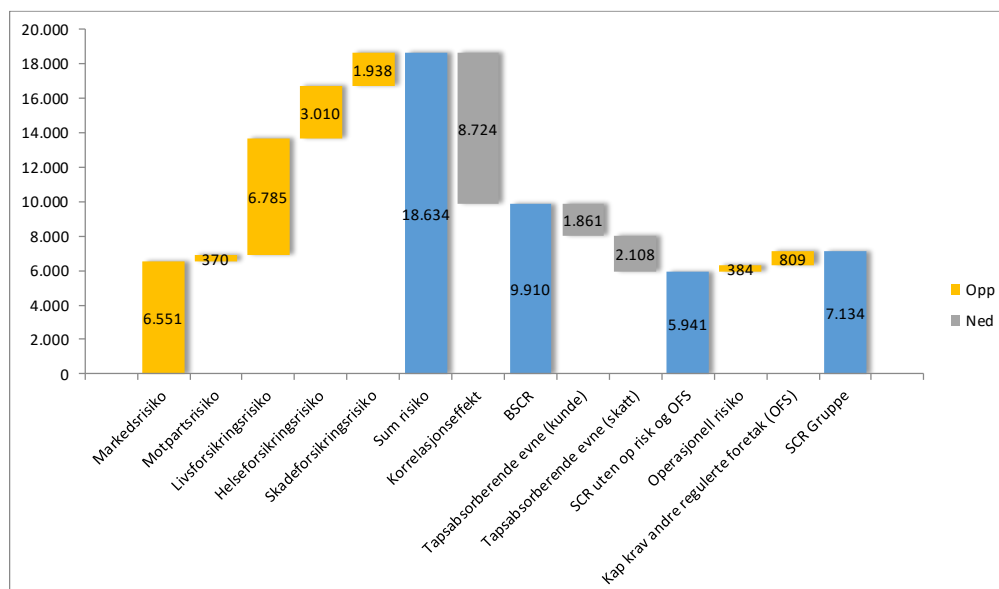
Tegningsrisiko, livsforsikring er redusert med 410 mill. kroner og skyldes hovedsakelig en reduksjon i avgangsrisiko som følge av lavere forventet lønnsomhet for pensjonskapitalbevis.

Fra 31.12.18 til 01.01.19 hvor Fremtind Forsikring AS er etablert øker konsernets solvensmargin med 5 prosent til 169 prosent. Økningen i solvenskapital på 1.025 mill. kroner relativt til økningen i kapitalkrav på 374 mill. kroner styrker dermed konsernets solvensmargin.

Kapitalkrav SII (MNOK)	Pilar 1 SB1G konsolidert		
Netto tall risikomoduler	01.01.19	31.12.18	Endring
Markedsrisiko	3.794	3.538	256
Skadeforsikringsrisiko	2.052	1.529	523
Helseforsikringsrisiko	2.607	2.556	51
Livsforsikringsrisiko	4.365	4.365	0
Motpartsrisiko	366	331	35
Kapitalkrav før diversifisering totalrisiko	13.184	12.319	865
Korrelasjonseffekt totalrisiko	-4.810	-4.362	-448
Kapitalkrav før operasjonell risiko	8.374	7.957	417
Operasjonell risiko	452	387	65
Regulatorisk kapitalkrav for andre finansforetak	809	809	0
Justering kundemidler gruppenivå	106	97	9
Tapsabsorberende evne effekt utsatt skattefordel	-2.233	-2.110	-123
Kapitalkrav	7.508	7.139	369
Solvenskapital	12.699	11.674	1.025
Solvensmargin	169 %	164 %	5 %
Minstekapitalkravet MCR	2.383	2.077	306

Tabell 30: Endring SCR 31.12.18 – 01.01.19

Figuren nedenfor viser ikke-diversifiserte tall for risiko delt opp i markedsrisiko, forsikringsrisiko liv og helse samt motpartsrisiko. Summen av risikoene er 18.634 mill. kroner. Korrelasjonseffekter reduserer dette tallet til 9.910 mill. kroner. Tapsabsorberende evne i kundemidler og utsatt skatt reduserer det ytterligere til 5.941 mill. kroner. Tillagt operasjonell risiko, og regulatorisk kapitalkrav for SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, og ODIN Forvaltning AS er total SCR for konsernet på 7.134 mill. kroner.

Figur 12: Solvenskapitalkrav pr. risikosegment

KILDER TIL DIVERSIFISERINGSEFFEKTER PÅ GRUPPENIVÅ

SpareBank 1 Gruppen AS beregner solvensmargin konsolidert for konsernet. Dette innebærer at standardmetoden i henhold til Solvens II benyttes konsolidert for selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og SpareBank 1 Gruppen AS. Når disse selskapene adresseres som om det var en enhet, oppstår økte diversifiseringseffekter. Dette sett i forhold til om kapitalkravene fra SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Forsikring AS summeres.

Diversifiseringseffektene oppstår der hvor begge selskaper har eksponering. Den vesentligste driveren til økte diversifiseringseffekter på konsolidert nivå, ved bruk av standardmetoden er diversifiseringseffekter mellom markeds-, skadeforsikrings-, helseforsikrings-, livsforsikrings-, og motpartsrisiko. Denne utgjør 740 mill. kroner per 31.12.18.

E.3 BRUK AV DEN DURASJONSBASERTE UNDERMODULEN FOR AKSJERISIKO VED BEREGNINGEN AV SOLVENSKAPITALKRAVET

Konsernet benytter ikke den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko.

E.4 FORSKJELLER MELLOM STANDARDFORMELEN OG BENYTTETE INTERNE MODELLER

Konsernet benytter standardformelen til beregning av kapitalkrav under Solvens II.

E.5 MANGLENDE OPPFYLLELSE AV MINSTEKAPITALKRAVET OG MANGLENDE OPPFYLLELSE AV SOLVENSKAPITALKRAVET

Konsernet har en solvensmargin på 165 prosent pr. 31.12.17, mens marginen i forhold til minstekapitalkravet er på 555 prosent. Konsernet har overholdt krav til minstekapitalkravet og solvenskapitalkravet i hele perioden.

E.6 ANDRE OPPLYSNINGER

Opplysningene i kapittel E gir et korrekt og hensiktsmessig bildet av selskapets kapitalstyring gjennom rapporteringsperioden.

F. VEDLEGG

F.1 OFFENTLIGE QRT

Se vedlegget: SB1G AS – Vedlegg til SFCR kvantitative rapporteringsskjemaer.